Charles Baudelaire

Fanfarlo

Çeviren: Tozan Alkan

Sözcükler

Charles Baudelaire
FANFARLO

Charles Baudelaire (1821 - 1867) 19. yüzyılın en önemli Fransız şairlerinden. Paris'te doğdu. Mutsuz bir çocukluk geçirdi. 1839'da okuduğu okuldan disiplinsizlik yüzünden atıldı. Bohem bir hayatı seçti. 1846'da *Kötülük Çiçekleri* kitabına girecek şiirlerini yazmaya başladı. 1857'de yayımlanan *Les Fleurs du Mal* (Kötülük Çiçekleri) ile çağdaş şiirin önde gelen kurucularından sayıldı.

Tozan Alkan (d. 1963), şair ve çevirmen. Galatasaray Lisesi ve Boğaziçi Üniversitesi İşletme Bölümü'nü bitirdi. Şiir ve çeviri kitapları yayımlandı. *Sana Şehir Gelecek* (2011) kitabıyla Behçet Aysan ve Metin Altıok Şiir Ödülüne değer görüldü.

"FANFARLO"

Sözcükler Yayınları: 34
Dünya Şiiri: 8

© Ahmet Turgay Fişekçi, 2015
© Tozan Alkan, 2015

Kapak Tasarımı: Hakkı Mısırlıoğlu

Birinci Basım: Haziran 2015

ISBN-978-605-4209-33-0
Sertifika No: 11751

Yayımlayan: Ahmet Turgay Fişekçi
Neyzenbaşı Halilcan sok. 42/7 Üsküdar, 34668 İstanbul
Tel.: 0216 4958865
Fax: 0216 3915726
e-posta: tfisekci@gmail.com
www.sozcuklerdergisi.com

Baskı ve cilt: Yazın Basın Yayın Matbaacılık Turizm Ltd Şti.
İkitelli Çevre Sanayi Sitesi 8. Blok No: 38-44 Başakşehir-İstanbul.
Tel.: 0212 565 01 22
Sertifika No: 12028

Charles Baudelaire

FANFARLO

Türkçesi: Tozan Alkan

Söz
cük
ler

Samuel Cramer, qui signa autrefois du nom de Manuela de Monteverde quelques folies romantiques, – dans le bon temps du romantisme – est le produit contradictoire d'un blême Allemand et d'une brune Chilienne. Ajoutez à cette double origine une éducation française et une civilisation littéraire, vous serez moins surpris, – sinon satisfait et édifié, – des complications bizarres de ce caractère. – Samuel a le front pur et noble, les yeux brillants comme des gouttes de café, le nez taquin et railleur, les lèvres impudentes et sensuelles, le menton carré et despote, la chevelure prétentieusement raphaélesque. – C'est à la fois un grand fainéant, un ambitieux triste, et un illustre malheureux; car il n'a guère eu dans sa vie que des moitiés d'idées. Le soleil de la paresse. qui resplendit sans cesse au-dedans de lui, lui vaporise et lui mange cette moitié de génie dont le ciel l'a doué.

Parmi tous ces demi-grands hommes que j'ai connus dans cette terrible vie parisienne, Samuel fut, plus que tout autre, l'homme des belles oeuvres ratées; – créature maladive et fantastique, dont la poésie brille bien plus dans sa personne que dans ses oeuvres, et qui, vers une heure du matin, entre l'éblouissement d'un feu de charbon de terre et le tic-tac d'une horloge, m'est toujours apparu comme le dieu de l'impuissance, – dieu moderne et hermaphrodite, – impuissance si colossale et si énorme qu'elle en est épique!

Comment vous mettre au fait, et vous faire voir bien clair dans cette nature ténébreuse, bariolée de vifs éclairs, – paresseuse et entreprenante à la fois,– féconde en desseins difficiles et en risibles avortements; – esprit chez qui le paradoxe prenait souvent les proportions de la naïveté, et dont l'imagination était aussi vaste que la solitude et la paresse absolues?

Romantizmin görkemli günlerinde Manuela de Monteverde adıyla romantik saçmalıklara imza atmış olan Samuel Cramer, solgun benizli bir Alman baba ile Şilili esmer bir annenin sorunlu bir çocuğu. Bu ikisine bir de Fransız eğitimi ile edebiyat yaşamını eklerseniz, bu karmaşık kişiliğin tuhaflıklarını çözemeseniz bile, en azından davranışlarına şaşırıp kalmazsınız. Samuel'in soylu ve saf bir alnı var, kahve damlası kadar parlak gözleri, muzip ve alaycı bir burnu, küstah ve şehvetli dudakları, kare biçiminde ve kaba bir çenesi ve Rafael'in saçlarını andıran gösterişli saçları var. Aynı zamanda tam bir miskin, ihtiraslı bir zavallı ve iflah olmaz bir bahtsız. Çünkü yaşamında, olgunlaşmamış düşüncelerden başka hiçbir şey olmamış. İçinde hiç durmadan ışıldayan tembellik güneşi, gökyüzünün ona verdiği yarım parça dehayı buharlaştırıyor ve yiyip bitiriyor.

Bu korkunç Paris yaşamı içerisinde tanıdığım tüm yarı dahi insanlar arasında, sanat dünyasına ait olup da bir türlü dikiş tutturamamış kişilerin başında geliyor Samuel. İçinin şiiri, eserlerinden çok kişiliğini yansıtan ve sabah saat bire doğru, saatin tiktakları ve kömür ateşinin baş döndürücülüğü arasında bana hep bir acizlik tanrısını hatırlatan marazi, tuhaf yaratık. Çağdaş ve hermafrodit bir Tanrı, akıl almaz acizliğiyle tam bir efsane!

Size gerçekleri nasıl anlatabilirim ve parlak renklerle menevişlenen bu karanlık ortamda, aynı anda hem tembel hem girişken olabilen, hayatı anlaşılması güç planlar ve gülünç başarısızlıklarla geçen, paradoksları sık sık saflıkla karışan, tavizsiz bir tembelliğe ve yalnızlığı kadar büyük bir düş gücüne sahip olan bir kişiliği görmenizi nasıl sağlayabilirim?

– Un des travers les plus naturels de Samuel était de se considérer comme l'égal de ceux qu'il avait su admirer; après une lecture passionnée d'un beau livre, sa conclusion involontaire était: voilà qui est assez beau pour être de moi! – et de là à penser: c'est donc de moi, – il n'y a que l'espace d'un tiret.

Dans le monde actuel, ce genre de caractère est plus fréquent qu'on ne le pense; les rues, les promenades publiques, les estaminets, et tous les asiles de la flânerie fourmillent d'êtres de cette espèce. Ils s'identifient si bien avec le nouveau modèle, qu'ils ne sont pas éloignés de croire qu'ils l'ont inventé. – Les voilà aujourd'hui déchiffrant péniblement les pages mystiques de Plotin ou de Porphyre; demain ils admireront comme Crébillon le fils a bien exprimé le côté volage et français de leur caractère. Hier ils s'entretenaient familièrement avec Jérôme Cardan; les voici maintenant jouant avec Sterne, ou se vautrant avec Rabelais dans toutes les goinfreries de l'hyperbole. Ils sont d'ailleurs si heureux dans chacune de leurs métamorphoses, qu'ils n'en veulent pas le moins du monde à tous ces beaux génies de les avoir devancés dans l'estime de la postérité. – Naïve et respectable impudence! Tel était le pauvre Samuel.

Fort honnête homme de naissance et quelque peu gredin par passe-temps, – comédien par tempérament, – il jouait pour lui-même et à huis clos d'incomparables tragédies, ou, pour mieux dire, tragi-comédies.

Samuel'in en doğal kusurlarından biri, kendini, hayran olduğu kişilerle özdeşleştirmesidir. Güzel bir kitaptan etkili bir bölüm okuduktan sonra istemdışı şu sonucu çıkarır: "Kendi yazım diyebileceğim kadar iyi." Sonra da "öyleyse benim" diye düşünmeye başlaması birkaç saniyeden fazla almaz.

Gündelik hayatta böyle bir tipe düşündüğünüzden çok daha sık rastlarsınız; sokaklar, parklar, kahveler, aylakların bütün uğrak yerleri bu tiplerle dolup taşar. Yeniliklere öylesine kolay ayak uydururlar ki kısa sürede onları kendilerinin yarattığını sanmaya başlarlar. Bugün Plotinus'un[1] ve Porphyrios'nun[2] gizemli sayfalarını güçbela anlamaya çalışırlar. Yarın, kişiliklerinin değişken ve Fransız yanlarını ne güzel ifade etmiş diye, genç Crebillon'a[3] hayranlık duyacaklardır. Dün ise samimi bir şekilde Jerome Cardan[4] ile sohbet ediyorlardı. İşte bugün de arsız bir şekilde, Sterne[5] ile oynayarak ya da Rabelais[6] ile düşüp kalkarak karşımızdalar. Kendi değişimlerinden öylesine mutlular ki, gelecek kuşaklarda saygı yaratacak olan büyük dehalara karşı en ufak bir haset bile duymuyorlar. Saf ve saygın bir küstahlık. Tıpkı zavallı Samuel'inki gibi.

Doğuştan namuslu, zamanla biraz alçaklaşmış, oyuncu bir ruha sahip olan Samuel, kapalı kapılar ardında sadece kendisi için, bir dizi benzersiz trajedi, daha doğrusu trajikomedi sergiliyordu.

Se sentait-il effleuré et chatouillé par la gaîté, il fallait se le bien constater, et notre homme s'exerçait à rire aux éclats. Une larme lui germait-elle dans le coin de l'oeil à quelque souvenir, il allait à sa glace se regarder pleurer. Si quelque fille, dans un accès de jalousie brutale et puérile, lui faisait une égratignure avec une aiguille ou un canif, Samuel, se glorifiait en lui-même d'un coup de couteau, et quand il devait quelques misérables vingt mille francs, il s'écriait joyeusement:

"Quel triste et lamentable sort que celui d'un génie harcelé par un million de dettes!" D'ailleurs, gardez-vous de croire qu'il fût incapable de connaître les sentiments vrais, et que la passion ne fit qu'effleurer son épiderme. Il eût vendu ses chemises pour un homme qu'il connaissait à peine, et qu'à l'inspection du front et de la main il avait institué hier son ami intime. Il apportait dans les choses de l'esprit et de l'âme la contemplation oisive des natures germaniques, – dans les choses de la passion l'ardeur rapide et volage de sa mère, – et dans la pratique de la vie tous les travers de la vanité française. Il se fût battu en duel pour un auteur ou un artiste mort depuis deux siècles. Comme il avait été dévot avec fureur, il était athée avec passion. Il était à la fois tous les artistes qu'il avait étudiés et tous les livres qu'il avait lus, et cependant, en dépit de cette faculté comédienne, restait profondément original. Il était toujours le doux, le fantasque, le paresseux, le terrible, le savant, l'ignorant, le débraillé, le coquet Samuel Cramer, la romantique Manuela de Monteverde. Il raffolait d'un ami comme d'une femme, aimait une femme comme un camarade. Il possédait la logique de tous les bons sentiments et la science de toutes les roueries, et néanmoins n'a jamais réussi à rien, parce qu'il croyait trop à l'impossible. – Quoi d'étonnant? il était toujours en train de le concevoir.

Sevinçten içinin gıdıklandığını, ruhunun okşandığını du yumsadığında, bunu gözler önüne sermesi gerektiğini düşü nüp kahkahalarını peşpeşe patlatırdı. Bir olayın anısı gözlerini yaşartmışsa, ağlamasını izlemek için aynaya koşardı. Bir genç kız, hoyrat ve çocuksu bir kıskançlıkla, bir iğne ya da çakıyla bir yerine küçük bir çizik atmışsa, bir bıçak darbesi yediğiyle övünürdü. Birine birkaç kuruş borçlanmışsa sevinçle şöyle haykırırdı:

– Boğazına kadar borca batmış şu zavallı dahinin acınası kaderine bakın!

Bununla birlikte onun sahte duygularla yaşadığını, ihtiraslarını içine gömdüğünü düşünmemelisiniz. Çok az tanıdığı, alnını ve ellerini inceledikten sonra bir gecede en yakın arkadaşı ilan ettiği biri için gömleğini çıkarıp verebilirdi. Ruhsal ve manevi konulara Almanlara özgü bir gerçekçilikle, duygusal konulara annesinin tezcanlı ve şıpsevdi tavırlarıyla, hayatın pratik taraflarına ise Fransız kendini beğenmişliğinin zaaflarıyla yaklaşırdı. İki yüzyıl önce ölmüş bir sanatçı ya da yazar için canını ortaya koyabilirdi. Bir zamanlar şiddetli bir sofu iken şimdilerde ihtiraslı bir ateistti. İncelediği tüm sanatçılarla kendini, okuduğu tüm kitaplarla da yaşamını özdeşleştirirdi. Oyunculuk yeteneğine karşın, tamamen özgün bir kişilikti. Her zaman tatlı, ihtiraslı, tembel, tuhaf, bilge, cahil, hırpani, şık, romantik Manuela de Monteverde'di o. Bir kadın gibi, erkek arkadaşlarının da aklını başından alabilir ve bir kadını da, bir arkadaş gibi sevebilirdi. Tüm iyi duyguların mantığını, tüm kurnazlıkların bilimini içinde taşıyordu. Yine de hiçbir işte başarılı olamamıştı. Çünkü imkânsız olana inanıyordu. Hep imkânsızı hayal etmiş biri için bu hiç şaşırtıcı değil.

Samuel, un soir, eut l'idée de sortir; le temps était beau et parfumé. – Il avait, selon son goût naturel pour l'excessif, des habitudes de réclusion et de dissipation également violentes et prolongées, et depuis longtemps il était resté fidèle au logis. La paresse maternelle, la fainéantise créole qui coulait dans ses veines l'empêchait de souffrir du désordre de sa chambre, de son linge et de ses cheveux encrassés et emmêlés à l'excès. Il se peigna, se lava, sut en quelques minutes retrouver le costume et l'aplomb des gens chez qui l'élégance est chose journalière; puis il ouvrit la fenêtre. – Un jour chaud et doré se précipita dans le cabinet poudreux. Samuel admira comme le printemps était venu vite en quelques jours, et sans crier gare. Un air tiède et imprégné de bonnes odeurs lui ouvrit les narines, – dont une partie étant montée au cerveau, le remplit de rêverie et de désir, et l'autre lui remua libertinement le coeur, l'estomac et le foie. – Il souffla résolument ses deux bougies dont l'une palpitait encore sur un volume de Swedenborg, et l'autre s'éteignait sur un de ces livres honteux dont la lecture n'est profitable qu'aux esprits possédés d'un goût immodéré de la vérité.

Du haut de sa solitude, encombrée de paperasses, pavée de bouquins et peuplée de ses rêves, Samuel apercevait souvent, se promenant dans une allée du Luxembourg, une forme et une figure qu'il avait aimées en province, – à l'âge où l'on aime l'amour.

Bir akşam Samuel dışarı çıkmaya karar verdiğinde dışarıda mis kokulu, güzel bir hava vardı. Abartılı davranışlara yatkınlığı yüzünden, benzer şiddette ve uzunlukta içe kapanma ve dışa açılma dönemleri olurdu Samuel'in. Uzun zamandır evden dışarı adımını atmamıştı. Anne tarafından gelen tembelliği ve damarlarında dolanan sömürge topraklara özgü miskinliği, odasının, çamaşırlarının, acayip kirli ve karışık saçlarının dağınıklığından rahatsız olmasını engelliyordu. Yıkandı, saçlarını taradı, birkaç dakikada giyindi ve şık giyinmeyi sıradan bir iş gibi becerebilen insanların özgüvenini takındı; sonra pencereyi açtı. Tozlu odaya sıcak, altın gibi gün ışığı girdi. Samuel, birkaç gün içinde sessiz sedasız gelen bahardan büyülenmişti. Ilık ve güzel kokularla dolu bir hava burun deliklerinden içeri girdi. Bir kısmı beynine kadar yükseldi, onu hayallere, arzulara boğdu; bir kısmı da kalbinde, midesinde ve karaciğerinde[7] şehvetli titreşimler oluşturdu. Biri, Swedenburg'un[8] bir kitabının üzerinde titreyen, öteki ise, gerçeklere aşırı derecede düşkün kişilerden başka kimseye yararlı olamayacak utanç kitaplarından birinin üzerinde can çekişmekte olan iki mumu kararlı bir şekilde üfleyip söndürdü.

Samuel, kâğıtları, kitapları ve düşleriyle tıka basa dolu, yalnızlığını paylaştığı odanın penceresinden, Lüksemburg Parkı'nda sık sık yürüyüş yapan bir kadını izliyordu bir süredir. Bir zamanlar, aşkın güzel olduğu yaşlarda taşrada yaşarken âşık olduğu kişiydi bu.

– Ses traits, quoique mûris et engraissés par quelques années de pratique, avaient la grâce profonde et décente de l'honnête femme; au fond de ses yeux brillait encore par intervalles la rêverie humide de la jeune fille. Elle allait et venait, habituellement escortée par une bonne assez élégante, et dont le visage et la tournure accusaient plutôt la confidente et la demoiselle de compagnie que la domestique. Elle semblait rechercher les endroits abandonnés, et s'asseyait tristement avec des attitudes de veuve, tenant parfois dans sa main distraite un livre qu'elle ne lisait pas.

Samuel l'avait connue aux environs de Lyon, jeune, alerte, folâtre et plus maigre. À force de la regarder et pour ainsi dire de la reconnaître, il avait retrouvé un à un tous les menus souvenirs qui se rattachaient à elle dans son imagination; il s'était raconté à lui-même, détail par détail, tout ce jeune roman, qui, depuis, s'était perdu dans les préoccupations de sa vie et le dédale de ses passions.

Ce soir-là, il la salua, mais avec plus de soin et plus de regards. En passant devant elle, il entendit derrière lui ce lambeau de dialogue:

"Comment trouvez-vous ce jeune homme, Mariette?

– mais cela dit avec un ton de voix si distrait, que l'observateur le plus malicieux n'y eût rien trouvé à redire contre la dame.

– Mais je le trouve fort bien, Madame. – Madame sait que c'est M. Samuel Cramer? Et sur un ton plus sévère: "Comment se fait-il que vous sachiez cela, Mariette?"

Kadının, yıllar içinde gelişip olgunlaşan davranışları soylu bir zariflikteydi. Gözlerinin içinde hâlâ genç kızlara özgü ıslak düşler vardı. Gezilerinde kendisine, görünümü ve tavırlarıyla hizmetçiden çok bir sırdaşı, arkadaşı andıran hoş bir kadın eşlik ediyordu. İnsanlardan kaçıyor gibiydi. Mutsuz bir dul edasında oturuyor, kimi zaman okumadığı bir kitabı dalgın dalgın elinde tutuyordu.

Samuel onunla Lyon yakınlarında karşılaşmıştı ilk kez. Kadın, o zamanlar genç, çevik, şen şakrak ve daha zayıftı. Ona bakarak ve deyim yerindeyse yeniden tanımaya çalışarak bu gençlik aşkıyla ilgili, gündelik yaşamın ve karmaşık ihtiraslarının unutturduğu tüm anıları birer birer kafasından geçirdi. O akşam, hizmetçisiyle birlikte yürüyüş yapan kadına büyük bir dikkat ve her zamankinden farklı bir özenle selam verdi. Sonra yürüyerek önlerine geçti ve konuşmalarına kulak kesildi:

"Beyefendiyi nasıl buluyorsunuz Mariette?"

Bu soru öylesine doğal bir biçimde sorulmuştu ki en kötü niyetli dinleyici bile kadına karşı olumsuz bir şey düşünemezdi.

"Çok hoş biri. Hanımefendi onun Bay Samuel Cramer olduğunu biliyor değil mi?"

Kadından ciddi bir tonda şu yanıt geldi:

"Bunu nereden biliyorsunuz Mariette?"

C'est pourquoi le lendemain Samuel eut grand soin de lui rapporter son mouchoir et son livre, qu'il trouva sur un banc, et qu'elle n'avait pas perdus, puisqu'elle était près de là, regardant les moineaux se disputer des miettes, ou ayant l'air de contempler le travail intérieur de la végétation. Comme il arrive souvent entre deux êtres dont les destinées complices ont élevé l'âme à un égal diapason, – engageant la conversation assez brusquement, – il eut néanmoins le bonheur bizarre de trouver une personne disposée à l'écouter et à lui répondre.

"Serais-je assez heureux, Madame, pour être encore logé dans un coin de votre souvenir? Suis-je tellement changé que vous ne puissiez reconnaître en moi un camarade d'enfance, avec qui vous avez daigné jouer à cache-cache et faire l'école buissonnière?

– Une femme, – répondit la dame avec un demi-sourire, – n'a pas le droit de reconnaître aussi facilement les gens; c'est pourquoi je vous remercie, Monsieur, de m'avoir, le premier, offert l'occasion de me reporter vers ces beaux et gais souvenirs. – Et puis... chaque année de la vie contient tant d'événements et de pensées... et il me semble vraiment qu'il y a bien des années?..

– Années, – répliqua Samuel, – qui pour moi ont été tantôt bien lentes, tantôt bien promptes à s'envoler, mais toutes diversement cruelles!

– Et la poésie?... – fit la dame avec un sourire dans les yeux.

– Toujours, Madame! – répondit Samuel en riant. – Mais que lisiez-vous donc là?

– Un roman de Walter Scott.

Bir sonraki gün Samuel, bankın üzerinde bulduğu kitabı ve mendili alıp, ilk gördüğünde kadına vermeyi kendine görev bildi. Samuel'e göre, yerlerden yiyecek kırıntıları kapmak için birbirleriyle yarışan serçeleri ve bitkileri uzun uzun seyre dalan kadın, yanıbaşındaki kitabı ve mendili unutmamış, bilerek orada bırakmıştı. Suç ortağı olan kaderlerinin, ruhlarını aynı noktaya taşıdığı iki varlık arasında her zaman olduğu gibi, Samuel de dinlemeye ve yanıt vermeye hazır birini bulmanın alışılmadık mutluluğuyla konuşmaya aniden girdi:

"Anılarınızın bir köşesinde hâlâ yer alıyorsam çok mutlu olurum bayan? Yıllar beni o kadar değiştirdi ki bir zamanlar saklambaç oynadığınız, birlikte okulu kırdığınız çocukluk arkadaşınızı tanımadınız mı yoksa?"

"Bir kadının, karşısındaki insanı tanıdığını erkeklerin belli etmesi kadar kolay değildir," dedi kadın gülümseyerek. "Bu yüzden size teşekkür ederim bayım. Benden önce davranıp, bana o güzel, mutlu anıları hatırlattığınız için. Hem... yıllar içinde pek çok olay, pek çok düşünce biriktirir insan. Çok yıl oldu öyle değil mi?"

"Yıllar," dedi Samuel, "benim için bazen çok yavaş geçer, bazen de su gibi. Ama hep acımasızca!"

"Şiir yazmaya devam ediyor musunuz?" diye sordu kadın gözlerinde tatlı bir gülümsemeyle.

Samuel de gülümseyerek yanıtladı: "Her zaman bayan! Peki ya sizin okuduğunuz kitap kimin?"

"Walter Scott'un."[9]

– Je m'explique maintenant vos fréquentes interruptions. – Oh! l'ennuyeux écrivain! – Un poudreux détenteur de chroniques! un fastidieux amas de descriptions de bric-à-brac, – un tas de vieilles choses et de défroques de tout genre: – des armures, des vaisselles, des meubles, des auberges gothiques et des châteaux de mélodrame, où se promènent quelques mannequins à ressort, vêtus de justaucorps et de pourpoints bariolés; – types connus, dont nul plagiaire de dix-huit ans ne voudra plus dans dix ans; des châtelaines impossibles et des amoureux parfaitement dénués d'actualité, – nulle vérité de coeur, nulle philosophie de sentiments! Quelle différence chez nos bons romanciers français, où la passion et la morale l'emportent toujours sur la description matérielle des objets! – Qu'importe que la châtelaine porte fraise ou paniers, ou sous-jupe Oudinot, pourvu qu'erre sanglote ou trahisse convenablement? L'amoureux vous intéresse-t-il beaucoup plus pour porter dans son gilet un poignard au lieu d'une carte de visite, et un despote en habit noir vous cause-t-il une terreur moins poétique qu'un tyran bardé de buffle et de fer? "Samuel, comme on le voit, rentrait dans la classe des gens absorbants, – des hommes insupportables et passionnés, chez qui le métier gâte la conversation, et à qui toute occasion est bonne, même une connaissance improvisée au coin d'un arbre ou d'une rue, fût-ce d'un chiffonnier, – pour développer opiniâtrement leurs idées. – Il n'y a entre les commis voyageurs, les industriels errants, les allumeurs d'affaires en commandite et les poètes absorbants que la différence de la réclame à la prédication; le vice de ces derniers est tout à fait désintéressé.

"Şimdi neden kitabı elinizden sık sık bıraktığınızı anlıyorum. Ah, ne sıkıcı bir yazardır o! Tarihin tozlu sayfalarını bulur çıkarır! Bir yığın can sıkıcı tasvir. Bir yığın eski şey, her türden pılı pırtı: Zırh takımları, sofra takımları, mobilyalar, içinde alacalı bulacalı hırkalar, yelekler giyinmiş zemberekli kuklaların gezindiği gotik hanlar, melodramatik şatolar; etkilenmeye hazır on sekiz yaşındaki hiçbir yazar adayının on yıl sonra yazmayı istemeyeceği bildik tipler, şato sahibi imkânsız kadınlar, dünyadan habersiz âşıklar... Ne aşkın gerçeği var, ne duyguların felsefesi! Eserlerinde, ihtirasa ve ahlaka, nesnelerin fiziksel tanımlarından daha çok yer veren bizim iyi Fransız romancılarımızdan ne kadar farklı! Şato sahibi kadının kırmalı yakalık mı taktığı, çember eteklik mi ya da Oudinot[10] iç etekliği mi giydiği kimin umurunda? Yeter ki içini çekerek ağlasın ve kendisinden beklendiği gibi ihanet etsin. Yeleğinin cebinde kartvizit yerine hançer taşıyan bir âşık daha çok mu ilgilendiriyor sizi? Ya da karalar giyinmiş bir zalim, manda derisi ve demirden zırh giymiş zorbadan daha mı az ilham vericidir?"

Samuel, gördüğümüz gibi, gevezelikle insanın zamanını çalan, mesleği konuşma biçimini bozan ve bir ağacın gölgesi altında, bir sokak köşesinde tanıştığı herkesi, yoldan geçen bir eskiciyi bile düşüncelerini anlatmak için bir fırsat olarak gören, çekilmez ve ihtiraslı insan türüne giriyordu. Bu geveze şairlerin, seyyar satıcılardan, şehir şehir gezen iş adamlarından ve tüccarlardan farkı, birinin reklam yapması, ötekinin vaaz vermesidir. Ve insanlar vaazlarla ilgilenmezler.

Or la dame lui répliqua simplement: "Mon cher monsieur Samuel, je ne suis que public, c'est assez vous dire que mon âme est innocente. Aussi le plaisir est-il pour moi la chose du monde la plus facile à trouver.

– Mais parlons de vous; – je m'estimerais heureuse si vous me jugiez digne de lire quelques-unes de vos productions.

– Mais, Madame, comment se fait-il:..? – fit la grosse vanité du poète étonné.

– Le maître de mon cabinet de lecture dit qu'il ne vous connaît pas.

Et elle sourit doucement comme pour amortir l'effet de cette taquinerie fugitive.

"Madame, dit sentencieusement Samuel, le vrai public du dix-neuvième siècle est les femmes; votre suffrage me constituera plus grand que vingt académies... – Eh bien, Monsieur, je compte sur votre promesse.

– Mariette, l'ombrelle et l'écharpe; on s'impatiente peut-être à la maison. Vous savez que Monsieur revient de bonne heure. " Elle lui fit un salut gracieusement écourté, qui n'avait rien de compromettant, et dont la familiarité n'excluait pas la dignité.

Samuel ne s'étonna point de retrouver un ancien amour de jeunesse asservi au lien conjugal. Dans l'histoire universelle du sentiment, cela est de rigueur. Elle s'appelait Mme de Cosmelly, et demeurait dans une des rues les plus aristocratiques du faubourg Saint-Germain.

Bu kez kadın şöyle yanıt verdi:

"Sevgili Bay Samuel, ben sadece bir okurum. Sıradan bir okur. Bu nedenle benim için okumanın verdiği haz, elde edilmesi en kolay olan şeydir. Biraz sizden söz edelim. Bana çalışmalarınızdan söz ederseniz çok mutlu olurum."

"Ama hanımefendi, nasıl olur da?.." diyecek oldu kibirli şair şaşkınlıkla.

"Kitapçım sizin adınızı hiç duymadığını söyledi."

Kadın, bu anlık muzipliğin etkisini yumuşatmak için tatlı tatlı güldü.

"Bayan," dedi büyük bir ciddiyetle Samuel, "on dokuzuncu yüzyılın gerçek okuru kadınlardır. Sizin bir oyunuz benim için akademinin yirmi oyuna bedeldir."

"Teşekkürler bayım, sözlerinize inanıyorum."

"Mariette! Şemsiyem ve şalım lütfen. Bizi evden bekliyorlardır. Biliyorsunuz kocam bugün eve erken dönüyor."

Zarifçe eğilerek Samuel'i selamladı. Bir uzlaşma çabası değildi bu selam. İçten, aynı zamanda ağırbaşlı bir selamdı.

Samuel gençlik aşkının evli olmasına hiç şaşırmadı. Duygu dünyasının evrensel tarihi içinde bu kaçınılmazdı. Adı artık Bayan Cosmelly'ydi ve Saint-Germain'in en seçkin sokaklarından birinde oturuyordu.

Le lendemain il la trouva, la tête inclinée par une mélancolie gracieuse et presque étudiée, vers les fleurs de la platebande, et lui offrit son volume des Orfraies, recueil de sonnets, comme nous en avons tous fait et tous lu, dans le temps où nous avions le jugement si court et les cheveux si longs.

Samuel était fort curieux de savoir si ses Orfraies avaient charmé l'âme de cette belle mélancolique, et si les cris de ces vilains oiseaux lui avaient parlé en sa faveur; mais quelques jours après, elle lui dit avec une candeur et une honnêteté désespérantes:

"Monsieur, je ne suis qu'une femme, et par conséquent mon jugement est peu de chose; mais il me paraît que les tristesses et les amours de messieurs les auteurs ne ressemblent guère aux tristesses et aux amours des autres hommes. Vous adressez des galanteries fort élégantes sans doute et d'un choix fort exquis à des dames, que j'estime assez pour croire qu'elles doivent parfois s'en effaroucher. Vous chantez la beauté des mères dans un style qui doit vous priver du suffrage de leurs filles. Vous apprenez au monde que vous raffolez du pied et de la main de madame une telle, qui, supposons-le pour son honneur, dépense moins de temps à vous lire qu'à tricoter des bas et des mitaines pour les pieds ou les mains de ses enfants. Par un contraste des plus singuliers, et dont la cause mystérieuse m'est encore inconnue, vous réservez votre encens le plus mystique à des créatures bizarres qui lisent encore moins que les dames, et vous vous pâmez platoniquement devant les sultanes de bas lieu, qui doivent, ce me semble, à l'aspect de la délicate personne d'un poète, ouvrir des yeux aussi grands que des bestiaux qui se réveillent dans un incendie.

Samuel ertesi gün onu buldu. Bayan Cosmelly, büyüleyici ve neredeyse öğrenilmiş bir hüzünle bahçedeki çiçekleri seyrediyordu. Samuel kadına *Balık Kartalları*[1] adlı kitabını uzattı. Bir zamanlar, saçlar uzun, akıllar bir karış havadayken herkesin yazdığı ve okuduğu aşk şiirlerinden oluşuyordu kitap.

Samuel kitabının, bu hüzünlü güzel kadının ruhunu etkileyip etkilemeyeceğini, rezil çığlıklı kuşların ona kendisi hakkında iyi şeyler söyleyip söylemeyeceğini öğrenmeye can atıyordu. Birkaç gün sonra görüştüklerinde umut kırıcı bir açıkyüreklilik ve dürüstlükle kadın Samuel'e şöyle dedi:

"Bayım, ben bir kadınım ve bu nedenle düşüncelerimin fazla bir önemi yok. Ama bana öyle geliyor ki yazarların mutsuzlukları ve aşkları, başka insanların mutsuzluklarına ve aşklarına pek benzemiyor. Kadınlara çok zarif ve eşsiz iltifatlar ediyorsunuz ama bence kadınlar zaman zaman bu iltifatlardan korkmalılar. Annelerin güzelliğine öyle övgüler düzüyorsunuz ki bu da sizi, kızlarının beğenisini kazanmaktan alıkoyuyor. Bir kadının ellerine, ayaklarına delice tutkun olduğunuzu tüm dünyaya haykırıyorsunuz, oysa onlar sizin kitaplarınızı okumak yerine, çocuklarının ellerine, ayaklarına çoraplar, eldivenler örmekle geçiriyorlar bütün zamanlarını. Bunun tersine, benim için sırrını hâlâ koruyan tuhaf bir nedenden dolayı, en gizemli övgülerinizi, bu kadınlardan da daha az kitap okuyan tuhaf yaratıklara ayırıyorsunuz ve bu yeraltı sultanlarının karşısında platonik olarak kendinizden geçiyorsunuz. Oysa onlar duyarlı, gerçek bir şair gördüklerinde, bir yangının ortasında uyanmış yaralı hayvanlar gibi gözlerini kocaman açıp boş boş bakarlar.

De plus, j'ignore pourquoi vous chérissez tant les sujets funèbres et les descriptions d'anatomie. Quand on est jeune, qu'on a comme vous un beau talent et toutes les conditions présumées du bonheur, il me paraît bien plus naturel de célébrer la santé et les joies de l'honnête homme, que de s'exercer à l'anathème, et de causer avec des Orfraies." Voici ce qu'il lui répondit: "Madame, plaignez-moi, ou plutôt plaignez-nous, car j'ai beaucoup de frères de ma sorte; c'est la haine de tous et de nous mêmes qui nous a conduits vers ces mensonges. C'est par désespoir de ne pouvoir être nobles et beaux suivant les moyens naturels que nous nous sommes si bizarrement fardé le visage. Nous nous sommes tellement appliqués à sophistiquer notre coeur, nous avons tant abusé du microscope pour étudier les hideuses excroissances et les honteuses verrues dont il est couvert, et que nous grossissons à plaisir, qu'il est impossible que nous parlions le langage des autres hommes.

Ils vivent pour vivre, et nous, hélas! nous vivons pour savoir. Tout le mystère est là. [âge ne change que la voix et n'abolit que les cheveux et les dents; nous avons altéré l'accent de la nature, nous avons extirpé une à une les pudeurs virginales dont était hérissé notre intérieur d'honnête homme. Nous avons psychologisé comme les fous, qui augmentent leur folie en s'efforçant de la comprendre. Les années n'infirment que les membres, et nous avons déformé les passions. Malheur, trois fois malheur aux pères infirmes qui nous ont faits rachitiques et mal venus, prédestinés que nous sommes à n'enfanter que des mort-nés!

Ayrıca, iç karartıcı konuları ve anatomik betimlemeleri neden bu denli sevdiğinizi anlayamıyorum. İnsan gençse, sizin gibi yeteneklere ve mutluluğu yakalayabilecek bütün koşullara sahipse, kendini toplumdan dışlayıp, 'Balık Kartalları'yla konuşmak yerine, normal insan gibi sağlığının ve mutluluğunun keyfini çıkarmalı diye düşünüyorum."

Samuel'in kadına yanıtı şöyle oldu:

"Bayan, merhamet edin bana, daha doğrusu bize. Çünkü pek çok kardeşim de benim durumumda. Bizi bu yalanlara sürükleyen şey, herkesten, hatta kendimizden bile nefret etmemizdir. Yüzümüze öyle korkunç bir makyaj yapmışız ki! Soyluluğu ve güzelliği doğal yollardan yakalayamamanın umutsuzluğu bu. Kalplerimizi karmaşıklaştırmak için elimizden geleni yapıyoruz. Onu saran iğrenç urları ve çirkin siğilleri incelemek için mikroskopları kötüye kullanıyoruz. Bu urları ve siğilleri büyütmekten zevk alıyoruz. Bizim için başkalarının dilini konuşmak mümkün değil. Başkaları yaşamak için yaşıyorlar. Bizler ise, ne yazık ki bilmek için yaşıyoruz. Bütün giz burada. Yaşlılık sadece insanın sesini değiştirir, saçlarını, dişlerini döker, Bizler ise doğalı değiştiriyoruz, içimizdeki dürüst insanı besleyen utangaçlıklarımızı yok ediyoruz. Anlamaya çalıştıkça, durumu ağırlaşan deliler gibi akıl sağlımız bozuluyor. Yıllar bedenimizi fiziksel olarak yıpratıyor. Biz ise tutkuların biçimini değiştiriyoruz. Bizi raşitik ve güdük kılan, kaderimizi ölü çocuklar doğurmak olarak belirleyen hastalıklı babalarımıza lanet, bin kere lanet!"

– Encore des Orfraies! dit-elle; voyons, donnez-moi votre bras et admirons ces pauvres fleurs que le printemps rend si heureuses!" Au lieu d'admirer les fleurs, Samuel Cramer, à qui la phrase et la période étaient venues, commença à mettre en prose et à déclamer quelques mauvaises stances composées dans sa première manière. La dame le laissait faire.

"Quelle différence, et combien il reste peu du même homme, excepté le souvenir! mais le souvenir n'est qu'une souffrance nouvelle. Le beau temps que celui où le matin ne réveilla jamais nos genoux engourdis ou rompus par la fatigue des songes, où nos yeux clairs riaient à toute la nature, où notre âme ne raisonnait pas, mais où elle vivait et jouissait; où nos soupirs s'écoulaient doucement sans bruit et sans orgueil! que de fois, dans les loisirs de l'imagination, j'ai revu l'une de ces belles soirées automnales où les jeunes âmes font des progrès comparables à ces arbres qui poussent de plusieurs coudées par un coup de foudre. Alors je vois, je sens, j'entends; la lune réveille les gros papillons; le vent chaud ouvre les belles de nuit; l'eau des grands bassins s'endort.

– Écoutez en esprit les valses subites de ce piano mystérieux. Les parfums de l'orage entrent par les fenêtres; c'est l'heure où les jardins sont pleins de robes roses et blanches qui ne craignent pas de se mouiller. Les buissons complaisants accrochent les jupes fuyantes, les cheveux bruns et les boucles blondes se mêlent en tourbillonnant – Vous souvient-il encore, Madame, des énormes meules de foin, si rapides à descendre, de la vieille nourrice si lente à vous poursuivre, et de la cloche si prompte à vous rappeler sous l'oeil de votre tante, dans la grande salle à manger?" Mme de Cosmelly interrompit Samuel par un soupir, voulut ouvrir la bouche, sans doute pour le prier de s'arrêter, mais il avait déjà repris la parole!

"Yine mi Balık Kartalları'ndan," dedi kadın. "Haydi, verin elinizi bana, ilkbaharın sevindirdiği şu zavallı çiçekleri seyredelim!"

Artık vaktinin gelmiş olduğuna inanan Samuel Cramer, çiçekleri seyretmek yerine, ilk yıllarda yazdığı türden katlanılmaz şiirlerini peşpeşe okumaya başladı. Kadın sesini çıkarmadı.

"Ne çok şey değişmiş, bir zamanlar nasıl bir adamdım; o adamdan geriye, anılar dışında ne kadar az şey kalmış! Anılar, yeni acılardan başka bir şey değildir. Ne güzel günlerdi onlar. Sabahları dizlerimizin tutmadığı, uykulardan yorgun uyanmadığımız... Aydınlık gözlerimizin içi gülerdi. Yaşama kafa yormak yerine güler eğlenirdik. Tatlı tatlı, usul usul iç geçirirdik. Her yıldırımda biraz daha serpilip gelişen ağaçlar gibi, genç ruhların olgunlaştığı güz akşamları kaç kez gözümün önünden geçti. Böyle zamanlarda, ayın uykudan uyandırdığı kelebekleri, sıcak rüzgârla açan akşamsefalarını, uykuya dalan büyük havuzların suyunu görürüm, hissederim, hatta işitirim. Vals çalan şu gizemli piyanonun sesine kulak verin. Rüzgârın kokusu doluyor pencerelerden içeri. Bahçelerin, ıslanmaktan korkmayan pembe ve beyaz elbiselerle dolu olduğu saat bu. Savrulan eteklerin narin çalılara takıldığı, esmer saçların döne döne sarışın lülelere karıştığı saat! Ayaklarımızın altından kayıp giden o büyük ot yığınlarını, ağır ağır peşinizden gelen dadınızı, teyzenize dönmeniz gereken zamanı hatırlatan büyük oturma odasındaki saatin çanını hatırlıyor musunuz?"

Bayan Cosmelly iç çekerek araya girip bir şeyler söylemek istedi. Muhtemelen susması için yalvaracaktı ama Samuel kaldığı yerden konuşmasına devam etti:

"Ce qu'il y a de plus désolant, dit-il, c'est que tout amour fait toujours une mauvaise fin,. d'autant plus mauvaise qu'il était plus divin, plus ailé à son commencement. Il n'est pas de rêve, quelque idéal qu'il soit, qu'on ne retrouve avec un poupard glouton suspendu au sein; il n'est pas de retraite, de maisonnette si délicieuse et si ignorée, que la pioche ne vienne abattre.

Encore cette destruction est-elle toute matérielle; mais il en est une autre plus impitoyable et plus secrète, qui s'attaque aux choses invisibles. Figurez-vous qu'au moment où vous vous appuyez sur l'être de votre choix, et que vous lui dites: Envolons-nous ensemble et cherchons le fond du ciel! – une voix implacable et sérieuse penche à votre oreille pour vous dire que nos passions sont des menteuses, que c'est notre myopie qui fait les beaux visages, et notre ignorance les belles âmes, et qu'il vient nécessairement un jour où l'idole, pour le regard plus clairvoyant, n'est plus qu'un objet, non pas de haine, mais de mépris et d'étonnement!

– De grâce, Monsieur! dit Mme de Cosmelly.

Elle était évidemment émue; Samuel s'était aperçu qu'il avait mis le fer sur une ancienne plaie, et il insistait avec cruauté.

"Madame, dit-il, les souffrances salutaires du souvenir ont leurs charmes, et, dans cet enivrement de la douleur, on trouve parfois un soulagement. – À ce funèbre avertissement, toutes les âmes loyales s'écrieraient: Seigneur, enlevez-moi d'ici avec mon rêve, intact et pur: je veux rendre à la nature ma passion avec toute sa virginité, et porter ailleurs ma couronne inflétrie. – D'ailleurs les résultats du désillusionnement sont terribles. – Les enfants maladifs qui sortent d'un autour mourant sont la triste débauche et la hideuse impuissance:

"En üzücü olan, tüm aşkların kötü sonla bitmesi. Başladığındaki kutsallık ve yüceliğin şiddetinden çok daha berbat bir sonla. Ne kadar ideal olursa olsun, sonunda obur ve tombul bir bebeğin kucakta yer almadığı aşk düşü yoktur. Sonunda, bir baltanın yıkamayacağı, güzel ve korunaklı bir kulübenin, bir evin olmadığı aşk düşü yoktur. Yine de bu tür bir yıkım, yapısal olarak maddi bir yıkımdır.

Bundan daha sinsi, bundan daha acımasız bir yıkım daha vardır ki görünmeyen şeylere saldırır. Sevdiğiniz kişiye yaklaşıp, 'gel beraber kanatlanıp uçalım, gökyüzünün sonunu arayalım' dediğinizde, ciddi ve bastırılamaz bir sesin kulağınıza eğilip, ihtiraslarımızın yalan olduğunu, bedenleri güzel kılanın miyopluğumuz, ruhları güzel kılanın ise cehaletimiz olduğunu, bir gün gelip net gören gözlerin, hayran olduğumuz putların nesnelerden başka bir şey olmadığını göreceğini, bu putlara karşı nefret değil, şaşkınlık ve kayıtsızlık duyguları arasında gidip geleceğimizi söylediğini düşünsenize!"

"Yeter bayım," dedi bayan Cosmelly.

Kadın çok heyecanlanmıştı. Samuel eski bir yaraya parmak bastığını anlamıştı. Acımasızca sürdürdü:

"Anıların sebep olduğu acıların güzel yanları da vardır bayan. Bu acı sarhoşluğunda kimi kez teselli de bulunur."

Bu iç karartıcı saptama karşısında tüm sadık ruhlar şöyle haykırırlar: "Bayım, beni el sürülmemiş, masum hayalimle birlikte alıp götürün buralardan. Bu kirlenmemiş ruhumu doğaya geri vermek ve uzaklarda, defneden tacımı giymek istiyorum." Ayrıca, düş kırıklığının sonucu korkunçtur. Can çekişen bir aşkın meyveleri olan hastalıklı çocuklar, mutsuz bir sefahat ve acınası bir acizliktir:

la débauche de l'esprit, l'impuissance du coeur, qui font que l'un ne vit plus que par curiosité, et que l'autre se meurt chaque jour de lassitude. Nous ressemblons tous plus ou moins à un voyageur qui attrait parcouru un très grand pays, et regarderait .chaque soir le soleil, qui jadis dorait superbement les agréments de la route, se coucher dans un horizon plat. Il s'assied avec résignation sur de sales collines couvertes de débris inconnus, et dit aux senteurs des bruyères qu'elles ont beau monter vers le ciel vide; aux graines rares et malheureuses, qu'elles ont beau germer dans un sol desséché; aux oiseaux qui croient leurs mariages bénis par quelqu'un, qu'ils ont tort de bâtir des nids dans une contrée balayée de vents froids et violents. Il reprend tristement sa route vers un désert qu'il sait semblable à celui qu'il vient de parcourir, escorté par un pâle fantôme qu'on nomme Raison, qui éclaire avec une pâle lanterne l'aridité de son chemin, et pour étancher la soif renaissante de passion qui le prend de temps en temps, lui verse le poison de l'ennui." Tout d'un coup, entendant un profond soupir et un sanglot mal comprimé, il se retourna vers Mme de Cosmelly; elle pleurait abondamment et n'avait même plus la force de cacher ses larmes.

Il la considéra quelque temps en silence, avec l'air le plus attendri et le plus onctueux qu'il put se donner; le brutal et hypocrite comédien était fier de ces belles larmes; il les considérait comme son oeuvre et sa propriété littéraire. Il se méprenait sur le sens intime de cette douleur, comme Mme de Cosmelly, noyée dans cette candide désolation, se méprenait sur l'intention de son regard. Il y eut là un jeu singulier de malentendus, à la suite duquel Samuel Cramer lui tendit définitivement une double poignée de main, qu'elle accepta avec une tendre confiance.

Ruhun sefaleti ve kalbin acizliği! Biri, hayatınızı yalnızca merak yüzünden devam ettirmenize neden olur; öteki ise her gün yavaş yavaş sıkıntıdan ölmenize. Hepimiz az ya da çok, büyük bir ülkeyi baştan başa dolaşıp, her akşam, bir zamanlar geçtiği her yeri altın rengine dönüştürdükten sonra dümdüz bir ufukta batan güneşi seyreden yolcuya benzeriz. O yolcu, ne olduğu bilinmeyen döküntülerle dolu tepelerde tevekkül içinde oturur ve çalılıkların kokusuna boş bir gökyüzüne yükselmenin, ender bulunan zavallı tohumlara kuru toprakta filizlenmeye çalışmanın, çiftleşmelerinin birileri tarafından kutsandığı kuşlara soğuk ve amansız bir rüzgârın önüne katıp sürüklediği topraklarda yuva kurmanın anlamsızlığından söz eder. İçine can sıkıntısının zehrini akıtan Akıl adlı solgun bir hayaletin eşliğinde, cılız ışıklı bir fenerin aydınlattığı yolda zaman zaman yakalandığı ihtirasın artan susuzluğunu gidermek için daha önce geçtiği yolun aynısı olan çöl yolunda mutsuzca yürür durur.

Samuel, birden, derin bir iç çekiş ve güçlükle bastırılmaya çalışılan bir hıçkırık duyunca Bayan Cosmelly'ye döndü. Kadın hıçkıra hıçkıra ağlıyordu ve gözyaşlarını saklayacak gücü kalmamıştı.

Bir süre sessizce kadını izledi. Duygulu ve şefkatli bir tavır takınmaya çalıştı. Kaba ve ikiyüzlü bu oyuncu, bu tatlı gözyaşlarından gurur duymuş, bunları adeta kendi eseri, edebi becerisi olarak algılamıştı. Kadının acısını samimiyetle paylaşmasını yanlış yorumlamıştı. Tıpkı, yalnızlığa gömülmüş olan Bayan Cosmelly'nin, Samuel'in bakışındaki niyeti yanlış yorumlaması gibi. Tıpkı bir süre sonra Samuel'in kadına ellerini uzatması ve kadının şefkat ve güvenle bu daveti kabul etmesi gibi. Tuhaf bir karşılıklı yanlış anlaşılma sürüp gidiyordu.

"Madame, reprit Samuel après quelques instants de silence, – le silence classique de l'émotion, – la vraie sagesse consiste moins à maudire qu'à espérer. Sans le don tout divin de l'espérance, comment pourrions nous traverser ce hideux désert de l'ennui que je viens de vous décrire? Le fantôme qui nous accompagne est vraiment un fantôme de raison: on peut le chasser en l'aspergeant avec l'eau bénite de la première vertu théologale. Il y a une aimable philosophie qui sait trouver des consolations dans les objets les plus indignes en apparence. De même que la vertu vaut mieux que l'innocence, et qu'il y a plus de mérite à ensemencer un désert qu'à butiner avec insouciance dans un verger fructueux, de même il est vraiment digne d'une âme d'élite de se purifier et de purifier le prochain par son contact. Comme il n'est pas de trahison qu'on ne pardonne, il n'est pas de faute dont on ne puisse se faire absoudre, pas d'oubli qu'on ne puisse combler; il est une science d'aimer, son prochain et de le trouver aimable, comme il est un savoir bien vivre. Plus un esprit est délicat, plus il découvre de beautés originales; plus une âme est tendre et ouverte à la divine espérance, plus elle trouve dans autrui, quelque souillé qu'il soit, de motifs d'amour; ceci est l'oeuvre de la charité, et l'on a vu plus d'une voyageuse désolée et perdue dans les déserts arides du désillusionnement, reconquérir la foi et s'éprendre plus fortement de ce qu'elle avait perdu, avec d'autant plus de raison qu'elle possède alors la science de diriger sa passion et celle de la personne aimée." Le visage de Mme de Cosmelly s'était éclairé peu à peu; sa tristesse rayonnait d'espérance comme un soleil mouillé, et à peine Samuel eut-il fini son discours, qu'elle lui dit vivement et avec l'ardeur naïve d'un enfant:

"Bayan," dedi Samuel kısa süren, klasik bir duygusal ses sizlikten sonra, "gerçek bilgelik, lanetlemek yerine umut et meyi içerir. Umut denen kutsal armağan olmadan, size anlattığım bu iğrenç can sıkıntısı çölünü nasıl geçebiliriz? Bize eşlik eden hayalet gerçekten de aklın hayaletidir. Tanrısal erdemin kutsal suyunu serperek onu başımızdan defedebiliriz. En değersiz görünen nesnelerde nasıl avunacağımızı gösteren ince bir felsefe vardır. Tıpkı erdemin masumiyetten daha değerli olması, tıpkı çöle tohum ekmenin, bereketli bir ağacın meyvelerini toplamaktan daha fazla beceri gerektirmesi gibi. Aynı şekilde soylu bir ruha da kendini ve çevresindeki kişileri arındırmak yaraşır. Bağışlanamayacak bir ihanet olmadığı gibi, affedilmeyecek bir günah, unutulmayacak bir saygısızlık da yoktur. Kişinin komşusunu sevmesi, sevmeye değer bulması bir ilimdir. Tıpkı iyi yaşamasını bilmesi gibi. Zekâ ne kadar keskin olursa, o kadar özgün güzellikler ortaya koyar. Ruh, ne kadar şefkatli ve kutsal olana açık olursa, ne kadar kirlenmiş olursa olsun, başkalarını sevmek için bir neden bulur. İyilik böyle bir şeydir. Düş kırıklığının kurak çöllerinde yolunu yitirmiş, kimi kimsesi olmayan, inancını yeniden kazanmış ve kaybettiği şeye eskisinden daha güçlü bağlanmış, aklı sayesinde, kendi duygularını ve sevdiği kişinin duygularını yönlendirebilen pek çok kişi gördük."

Bayan Cosmelly'nin yüzü yavaş yavaş ışımaya başladı. Mutsuzluğunun içinden umut, yağmur sonrası güneş gibi ışıyordu. Samuel konuşmasını bitirir bitirmez neşeyle ve çocuksu bir coşkuyla:

"Est-il bien vrai, Monsieur, que cela soit possible, et y a-t-il pour les désespérés des branches aussi faciles à saisir?"

– Mais certainement, Madame.

– Ah! que vous me rendriez bien la plus heureuse des femmes, si vous daigniez m'enseigner vos recettes!

– Rien de plus facile, répliqua-t-il brutalement.

Au milieu de ce marivaudage sentimental, la confiance était venue et avait en effet uni les mains des deux personnages; si bien qu'après quelques hésitations et quelques pruderies qui semblèrent de bon augure à Samuel, Mme de Cosmelly à son tour lui fit ses confidences et commença ainsi:

"Je comprends, Monsieur, tout ce qu'une âme poétique peut souffrir de cet isolement, et combien une ambition de coeur comme la vôtre doit se vite consumer dans sa solitude; mais vos douleurs, qui n'appartiennent qu'à vous, viennent, autant que j'ai pu le démêler sous la pompe de vos paroles, de besoins bizarres toujours insatisfaits et presque impossibles à satisfaire. Vous souffrez, il est vrai; mais il se peut que votre souffrance fasse votre grandeur et qu'elle vous soit aussi nécessaire qu'à d'autres le bonheur. Maintenant, daignerez-vous écouter et sympathiser avec des chagrins plus faciles à comprendre, – une douleur de province? J'attends de vous, monsieur Cramer, de vous, le savant, l'homme d'esprit, les conseils et peut-être les secours d'un ami.

"Umutsuzlar için de tutunacak dallar olduğu doğru mu bayım?" dedi.

"Kesinlikle bayan."

"Ah! Bana bu yolu gösterirseniz beni dünyanın en mutlu kadını yaparsınız!"

"Hiçbir şey kolay değildir" diye yanıtladı Samuel kaba bir şekilde.

Bu duygusal konuşmanın ortasında, iki kişinin elleri güvenle birleşti. Samuel'e iyi gelen kısa bir tereddüt ve erdem gösterisinden sonra, Bayan Cosmelly, Samuel'e açılarak şöyle dedi:

"Şairane bir ruhun bu yalnızlıktan ne kadar acı çektiğini anlıyor ve bu ihtiraslı kalbin, yalnızlığa kısa zamanda son vermesi gerektiğini düşünüyorum bayım; ama, görkemli konuşmanızdan anladığım kadarıyla, kendinize özgü olan acılarınız, doyurulamayan ve doyurulması neredeyse imkânsız olan tuhaf ihtiyaçlarınızdan kaynaklanıyor. Evet, acı çekiyorsunuz. Ama sizi büyük kılan çektiğiniz acılar olabilir. Belki de mutluluk başkalarına ne kadar gerekiyorsa, acı da size o kadar gerekiyordur. Şimdi lütfen şu sözlerime kulak verip anlamaya çalışır mısınız bu üzücü taşra hikâyesini? Sizden Bay Cramer, samimi nasihatlerinizi ve yardımlarınızı bekliyorum."

"Vous savez qu'au temps où vous m'avez connue, j'étais une bonne petite fille, un peu rêveuse déjà comme vous, mais timide et fort obéissante; que je me regardais moins souvent que vous dans la glace, et que j'hésitais toujours à manger ou à mettre dans mes poches les pêches et le raisin que vous alliez hardiment voler pour moi dans le verger de nos voisins. Je ne trouvais jamais un plaisir vraiment agréable et complet qu'autant qu'il fût permis, et j'aimais bien mieux embrasser un beau garçon comme vous devant ma vieille tante qu'au milieu des champs. La coquetterie et le soin que toute fille à marier doit avoir de sa personne ne me sont venus que tard. Quand j'ai su à peu près chanter une romance au piano, on m'a habillée avec plus de recherche, on m'a forcée à me tenir droite; on m'a fait faire de la gymnastique, et l'on m'a défendu de gâter mes mains à planter des fleurs ou à élever des oiseaux. Il ne fut permis de lire autre chose que Berquin, et je fus menée en grande toilette au théâtre de l'endroit voir de mauvais opéras. Quand M. de Cosmelly vint au château, je me pris tout d'abord pour lui d'une amitié vive; comparant sa jeunesse florissante avec la vieillesse un peu grondeuse de ma tante, je lui trouvai de plus l'air noble, honnête, et il usait avec moi de la galanterie la plus respectueuse.

Puis on citait de lui les traits les plus beaux: un bras cassé en duel pour un ami un peu poltron qui lui avait confié l'honneur de sa soeur, des sommes énormes prêtées à d'anciens camarades sans fortune; que sais-je, moi? Il avait avec tout le monde un air de commandement à la fois affable et irrésistible qui me dompta moi-même. Comment avait-il vécu avant de mener auprès de nous la vie de château; avait-il connu d'autres plaisirs que de chasser avec moi ou de chanter de vertueuses romances sur mon mauvais piano; avait-il eu des maîtresses?

"Benimle tanıştığınız zaman küçük, tatlı bir kız çocuğuydum. Aslında biraz sizin gibi hayalci, aynı zamanda ürkek ve çok itaatkâr bir kız çocuğu. Aynalarla hiç barışık değildim, sizin baktığınızdan daha az bakardım onlara. Komşumuzun meyve bahçesinden benim için cesurca çaldığınız şeftali ve üzümleri yemek ile ceplerime doldurup eve götürmek arasında tereddüt yaşardım. Hiçbir yasak konmadığı halde, bana mutluluk verecek şeyleri yapmaktan ödüm kopardı. Örneğin sizin gibi yakışıklı bir delikanlıyla kırlarda öpüşmektense, teyzemin gözlerinin önünde öpüşmeyi çok isterdim. Evlenme çağına gelmiş her genç kızda olması gereken işve ile bakımdan bende ilk zamanlar eser yoktu. Piyano çalmayı öğrendiğimde, beni özenle giydirmeye başladılar, dik durmaya, dik oturmaya zorladılar, spor yaptırdılar, çiçek dikmek ya da kuş beslemek gibi ellerimin kirlenmesine neden olabilecek şeyleri yasakladılar. Beni, Berquin'den[12] başka yazarları okumaya teşvik ettiler ve gece elbiseleri giydirip, kötü operalar izlemek üzere çevredeki tiyatrolara götürmeye başladılar. Bay Cosmelly evimize geldiğinde, görür görmez ondan çok hoşlandım. Onun serpilmiş gençliğini, teyzemin asık suratlı yaşlılığıyla karşılaştırdım. Ayrıca onda soylu, mağrur bir hava gördüm. Bana çok saygılı ve kibar davranıyordu.

Sonra evde onun yaptığı iyi işlerden söz ediliyordu sık sık. Ablasının namusu için ona sığınan, korkak bir arkadaş adına yapılan düelloda elinin yaralanması, maddi sıkıntı içindeki eski arkadaşlara verilen büyük miktarda paralar. Nasıl bilebilirdim?.. İnsanlara, karşı konulmaz ve tatlı dilli bir şekilde davranması beni çok etkiliyordu. Bu köşkte bizimle birlikte yaşamadan önce nasıl bir hayatı vardı? Benimle birlikte ava çıkmaktan ve kırık dökük piyanomun eşliğinde şarkılar söylemekten başka zevkleri var mıydı? Sevgilileri var mıydı?

Je n'en savais rien, et je ne songeais pas à m'en informer. Je me mis à l'aimer avec toute la crédulité d'une jeune fille qui n'a pas eu le temps de comparer, et je l'épousai, – ce qui fit à ma tante le plus grand plaisir. Quand je fus sa femme devant la religion et devant la loi, je l'aimai encore plus. – Je l'aimai beaucoup trop, sans doute. Avais-je tort, avais-je raison? qui peut le savoir? J'ai été heureuse de cet amour, j'ai eu tort d'ignorer qu'il pût être troublé. – Le connaissais-je bien avant de l'épouser? Non, sans doute; mais il semble qu'on ne peut pas plus accuser une honnête fille qui veut se marier de faire un choix imprudent, qu'une femme perdue de prendre un amant ignoble. L'une et l'autre, – malheureuses que nous sommes! – sont également ignorantes. Il manque à ces malheureuses victimes, qu'on nomme filles à marier, une honteuse éducation, je veux dire la connaissance des vices d'un homme. Je voudrais que chacune de ces pauvres petites, avant de subir le lien conjugal, pût entendre dans un lieu secret, et sans être vue, deux hommes causer entre eux des choses de la vie, et surtout des femmes. Après cette première et redoutable épreuve, elles pourraient se livrer avec moins de danger aux chances terribles du mariage, connaissant le fort et le faible de leurs futurs tyrans." Samuel ne savait pas au juste où cette charmante victime en voulait venir; mais il commençait à trouver qu'elle parlait beaucoup trop de son mari pour une femme désillusionnée.

Après avoir fait une pause de quelques minutes, comme si elle craignait d'aborder l'endroit funeste, elle reprit ainsi: "Un jour, M. de Cosmelly voulut revenir à Paris; il fallait que je brillasse dans mon jour et que je fusse encadrée selon mes mérites. Une femme belle et instruite, disait-il, se doit à Paris.

Hiçbir şey bilmiyor, öğrenmeyi de arzulamıyordum. Karşılaştırma yapacak kadar zamanı olmayan genç bir kızın tüm safdilliği ile ona âşık oldum ve evlendim. Bu durum teyzemi çok mutlu etti. Tanrı ve yasalar önünde karısı olduğumda onu daha da çok sevdim. Fazla sevmiş olduğuma kuşku yok. İyi mi ettim, kötü mü? Kim bilebilir? Bu aşk beni mutlu etmişti. Ama sorunlar çıkabileceğini tahmin etmeliydim. Evlenmeden önce onu yeteri kadar tanımış mıydım? Muhtemelen hayır, ama bana öyle geliyor ki, evlenmek isteyen genç bir kız, yanlış bir seçim yaptığı için, onursuz bir aşk yaşayan yoldan çıkmış bir kadından daha suçlu olamaz. Her ikisi de ne kadar zavallıca, ne kadar cahilce. Evlenilecek kızlar dediğimiz talihsiz kurbanların cinsel konularda eğitimleri yoktur, yani erkeklerin kusurlarını bilmezler. Bu zavallı küçük kızların evlenmeden önce, gizlice, iki erkeğin aralarında, hayat hakkında, özellikle de kadınlar hakkında konuşmalarını dinlemelerini çok isterdim. Kendilerini evliliğe, gelecekteki zorbalarının kurallarına, bu eşsiz başlangıç sınavından sonra, onların güçlü ve zayıf yanlarını bilerek teslim etselerdi, daha az tehlikeyle karşı karşıya kalırlardı.

Samuel bu çekici kurbanın konuyu nereye getirmek istediğini bilmiyordu. Ama düş kırıklığına uğramış bir kadın, kocasından bu kadar çok söz etmezdi diye geçirdi içinden.

Kadın, bir iki dakika sustuktan sonra, hikâyenin en ölümcül yerine varmaktan korkar gibi, şöyle devam etti: "Bir gün Bay Cosmelly, Paris'e geri dönmemize karar verdi. Ve benim de sevinçten havalara uçmamı bekledi. 'Güzel ve akıllı bir kadın kendisini Paris'e borçludur,' derdi hep.

Il faut qu'elle sache poser devant le monde et faire tomber quelques-uns de ses rayons sur son mari. – Une femme qui a l'esprit noble et du bon sens sait qu'elle n'a de gloire à attendre ici-bas qu'autant qu'elle fait une partie de la gloire de son compagnon de voyage, qu'elle sert les vertus de son mari, et surtout qu'elle n'obtient de respect qu'autant qu'elle le fait respecter.

– Sans doute, c'était le moyen le plus simple et le plus sûr pour se faire obéir presque avec joie; savoir que mes efforts et mon obéissance m'embelliraient à ses yeux, à coup sûr, il n'en fallait pas tant pour me décider à aborder ce terrible Paris, dont j'avais instinctivement peur, et dont le noir et éblouissant fantôme dressé à l'horizon de mes rêves faisait se serrer mon pauvre coeur de fiancée. – C'était donc là, à l'entendre, le vrai motif de notre voyage. La vanité d'un mari fait la vertu d'une femme amoureuse. Peut-être se mentait-il à lui-même avec une sorte de bonne foi, et rusait-il avec sa conscience sans trop s'en apercevoir. – À Paris, nous eûmes des jours réservés pour des intimes dont M. de Cosmelly s'ennuya à la longue, comme il s'était ennuyé de sa femme. Peut-être s'était-il un peu dégoûté d'elle, parce qu'elle avait trop d'amour; elle mettait tout son coeur en avant. Il se dégoûta de ses amis par la raison contraire. Ils n'avaient rien à lui offrir que les plaisirs monotones des conversations où la passion n'a aucune part. Dès lors, son activité prit une autre direction. Après les amis vinrent les chevaux et les jeux. Le bourdonnement du monde, la vue de ceux qui étaient restés sans entraves et qui lui racontaient sans cesse les souvenirs d'une jeunesse folle et occupée, l'arrachèrent au coin du feu et aux longues causeries.

Ona göre bir kadın, topluma nasıl görüneceğini bilmeli, üzerindeki ışıltıyı kocasına da yansıtmalıydı. Yüce gönüllü ve sağduyulu bir kadının dünyadan bekleyeceği tüm övgü, kocasının şöhretini paylaşmak, onun erdemlerini tamamlamak olmalıydı. Hepsinden önemlisi, kocasını saygın kıldığı sürece saygın olabileceğini bilmeliydi. Kuşkusuz, onun isteklerine boyun eğmemi sağlayan en basit ve en kesin yoldu bu. Çabalarımın ve sadakatimin, onun gözünde beni daha güzel kılacağını bildiğim için, sezgisel olarak korktuğum ve düşlerimin ufkunda beliren karanlık ve şaşırtıcı bir hayaletin kalbimi sıkıştırdığı bu korkunç Paris şehrine gelmeye ikna oldum. Dediğine bakılacak olursa yolculuğumuzun gerçek nedeni buydu. Bir kocanın gururu, âşık bir kadının erdemidir. Belki de bir tür iyi niyetle kendine yalan söylüyor, farkında olmadan kendi vicdanıyla oyun oynuyordu. Paris'teki günlerimizi yakın arkadaşlarımızla geçirdik, ancak bir süre sonra Bay Cosmelly, tıpkı karısından sıkıldığı gibi onlardan da sıkıldı. Belki de kadının kendisine gösterdiği aşırı sevgiden sıkılmıştı. Kadın, her fırsatta tüm sevgisini gözleri önüne seriyordu. Arkadaşlarından ise bunun tam tersi bir nedenden dolayı sıkılmıştı: Ona tek sundukları, heyecan yaratmayan, tekdüze konuşmalardı. Kendine başka işler bulmuştu. Arkadaşlarından sonra atlar ve kumar geliyordu. Şehrin uğultusu ve ona durdurak bilmeden maceralı, aptal gençlik günlerinin anılarını anlatan zincirlerinden kurtulmuş insanların görüntüsü. Tüm bunlar uzun şömine başı sohbetlerinden uzaklaştırmıştı onu. Kendi zevklerinden başka işi olmayan bu adam bir anda meşgul bir adam oluvermişti. Meslek sahibi olmayan bu zengin adam, tüm zamanını alacak bir sürü önemsiz ve koşuşturma gerektiren meşguliyet edinmişti kendine.

Lui, qui n'avait jamais eu d'autre affaire que son coeur, il eut des affaires. Riche et sans profession, il sut se créer une foule d'occupations remuantes et frivoles qui remplissaient tout son temps; les questions conjugales: – Où vas-tu? – À quelle heure te reverra-t-on? Reviens vite, – il fallut les refouler au fond de ma poitrine; car la vie anglaise, – cette mort du coeur, – la vie des clubs et des cercles, l'absorba tout entier. – Le soin exclusif de sa personne et le dandysme qu'il affecta me choquèrent tout d'abord; il est évident que je n'en étais pas l'objet. Je voulus faire comme lui, être plus que belle, c'est-à-dire coquette, coquette pour lui, comme il l'était pour le monde; autrefois j'offrais tout, je donnais tout, je voulus désormais me faire prier. Je voulais ranimer les cendres de mon bonheur éteint, en les agitant et en les retournant; mais il paraît que je suis bien malhabile à la ruse et bien gauche au vice, il ne daigna pas s'en apercevoir. – Ma tante, cruelle comme toutes les femmes vieilles et envieuses, qui sont réduites à admirer un spectacle où jadis elles furent actrices, et à contempler les jouissances qu'on leur refuse, eut grand soin de me faire savoir, par l'entremise intéressée d'un cousin de M. de Cosmelly, qu'il s'était épris d'une fille de théâtre fort en vogue. Je me fis conduire dans tous les spectacles, et toute femme un peu belle que je voyais entrer en scène, je tremblais d'admirer en elle ma rivale. Enfin j'appris, par une charité du même cousin, que c'était la Fanfarlo, une danseuse aussi bête que belle, – Vous qui êtes auteur, vous la connaissez sans doute. – Je ne suis pas très vaniteuse ni très fière de ma figure; mais je vous jure, monsieur Cramer, que, maintes fois, la nuit, vers trois ou quatre heures du matin, fatiguée d'attendre mon mari, les yeux rouges de larmes et d'insomnies, après avoir fait de longues et suppliantes prières pour son retour à la fi-

'Nereye gidiyorsun?', 'Saat kaçta döneceksin?', 'Erken gel' gibi evliliğe ait cümleleri kalbimin derinliklerine gömmem gerekiyordu. Çünkü İngiltere'deki hayat, o ölü kalp, sosyal kulüpler ve sosyal çevreler onu tüm varlığıyla içine çekiyordu. Her şeyden önce, aşırı bakımlı ve züppe halleri beni şaşırtıyordu. Bu durumun benimle bir ilgisi olmadığı açıktı. Onun başkalarına karşı olduğu gibi, ben de ona karşı cilveli olmaya, onun gibi davranmaya çalışıyordum. Her şeyimi ona sunuyor, her şeyimi veriyor, gönlünü kazanmak istiyordum. Sönmüş mutluluğumun küllerini eşeleyerek, körükleyerek canlandırmak istiyordum. Ama kurnazlıkta öylesine beceriksiz ve aşk işlerinde öylesine yeteneksizdim ki farkıma varmadı bile. Artık kendilerinden uzak bir mutluluğu düşleyerek bir zamanlar oyuncusu oldukları bir gösteriyi uzaktan izleyen tüm yaşlı ve kıskanç kadınlar gibi acımasız olan teyzem, Bay Cosmelly'nin işgüzar kuzeninden öğrendiği, kocamın gönlünü ünlü bir tiyatrocuya kaptırdığı bilgisini bana yetiştirmeyi hiç ihmal etmedi. Onunla birlikte bütün gösterilere sürüklendim. Sahneye biraz güzel bir kadın çıktığında, rakibemin o olduğu düşüncesiyle titriyordum. Sonunda, yine bu kuzenin yardımıyla, söz konusu kadının Fanfarlo olduğunu öğrendim. Güzel, güzel olduğu kadar da aptal bir dansözdü. Bir yazar olarak kuşkusuz onu tanıyor olmalısınız. Size yemin ederim ki Bay Cramer, kendimi beğenmişliğim yoktur. Güzel olduğunu düşünüp övünenlerden de değilim, ama geceler boyu, sabahın üçünde, dördünde, kocamı beklemekten yorgun düşüp uykusuz ve ağlamaktan kızaran gözlerle, onun, bana yeniden saygılı ve sadık olması için dualar ettikten sonra, Tanrı'ya, vicdanıma ve aynalara, 'ben de bu uğursuz Fanfarlo kadar güzel değil miyim?' diye soruyordum. Aynalar ve vicdanım 'evet' diye yanıtlıyordu. Tanrı öğünmeyi yasaklamıştı

délité et au devoir, j'ai demandé à Dieu, à ma conscience, à mon miroir, si j'étais aussi belle que cette misérable Fanfarlo. Mon miroir et ma conscience m'ont répondu: Oui. Dieu m'a défendu de m'en glorifier, mais non d'en tirer une légitime victoire. Pourquoi donc entre deux beautés égales, les hommes préfèrent-ils souvent la fleur que tout le monde a respirée, à celle qui s'est toujours gardée des passants dans les allées les plus obscures du jardin conjugal? Pourquoi donc les femmes prodigues de leur corps, trésor dont un seul sultan doit avoir la clef, possèdent-elles plus d'adorateurs que nous autres, malheureuses martyres d'un amour unique? De quel charme si magique le vice auréole-t-il certaines créatures? Quel aspect gauche et repoussant leur vertu donne-t-elle à certaines autres? Répondez donc, vous qui, par état, devez connaître tous les sentiments de la vie et leurs raisons diverses!" Samuel n'eut pas le temps de répondre, car elle continua ardemment:

"M. de Cosmelly a des choses bien graves sur la conscience, si la perte d'une âme jeune et vierge intéresse le Dieu qui la créa pour le bonheur d'une autre.

Si M. de Cosmelly mourait ce soir même, il aurait bien des pardons à implorer; car il a, par sa faute, enseigné à sa femme d'affreux sentiments, la haine, la défiance de l'objet aimé et la soif de la vengeance. – Ah! Monsieur, je passe des nuits bien douloureuses, des insomnies bien inquiètes; je prie, je maudis, je blasphème.

bana, ama bu, haklı galibiyetimin mutluluğunu yaşamama engel değildi. İki eşit güzellikte kadın arasında, erkekler neden herkesin koklamış olduğu çiçeği, evlilik bahçesinin karanlık köşelerinde hoyrat ellerden korunan güle tercih ederler? Anahtarının tek bir sultanda olması gereken hazinelerini, yani bedenlerini savurganca kullanan kadınların, neden bizlerden, tekeşliliğin zavallı kurbanlarından daha fazla hayranları vardır? Ahlaksızlık bazı insanların etrafında büyülü ve çekici bir etki alanı yaratırken, ahlaklı olmak, nasıl olur da bazılarının itici görünmesine sebep olabilir? Mesleği itibariyle hayattaki tüm duyguları ve bunların farklı nedenlerini bilmesi gereken siz! Cevap verin bu sorularıma benim."

Samuel yanıtlayacak zaman bulamadan kadın hararetle devam etti:

"Bay Cosmelly'nin kafasında korkunç şeyler var. Tanrı, benim gibi kendisini başka birinin mutluluğuna adamış genç ve körpe bu ruhu keşke görse. Başkalarını mutlu etmemiz için yaratmadı mı bizi? Eğer Bay Cosmelly bugün ölecek olsa, Tanrı'dan çok af dilemesi gerekecek. Çünkü hataları yüzünden, karısı korkunç şeyler öğrendi: Nefret, sevdiği adama güvensizlik ve intikam ateşi. Ah bayım! Gecelerimi keder içinde ve uykusuz geçiriyorum: Dualar ediyorum, lanetler yağdırıyorum, küfürler ediyorum.

Le prêtre me dit qu'il faut porter sa croix avec résignation; mais l'amour en démence, mais la foi ébranlée ne savent pas se résigner. Mon confesseur n'est pas une femme, et j'aime mon mari, je l'aime, Monsieur, avec toute la passion et toute la douleur d'une maîtresse battue et foulée aux pieds. Il n'est rien que je n'aie tenté. Au lieu des toilettes sombres et simples auxquelles son regard se plaisait autrefois, j'ai porté des toilettes folles et somptueuses comme les femmes de théâtre. Moi, la chaste épouse qu'il était allé chercher au fond d'un pauvre château, j'ai paradé devant lui avec des robes de fille; je me suis faite spirituelle et enjouée quand j'avais la mort dans le coeur. J'ai pailleté mon désespoir avec des sourires étincelants.

Hélas! il n'a rien vu. J'ai mis du rouge, Monsieur, j'ai mis du rouge!

– Vous le voyez, c'est une histoire banale, l'histoire de toutes les malheureuses – un roman de province!" Pendant qu'elle sanglotait, Samuel faisait la figure de Tartufe empoigné par Orgon, l'époux inattendu, qui s'élance du fond de sa cachette, comme les vertueux sanglots de cette dame qui s'élançaient de son coeur, et venaient saisir au collet l'hypocrisie chancelante de notre poète.

L'abandon extrême, la liberté et la confiance de Mme de Cosmelly l'avaient prodigieusement enhardi,– sans l'étonner. Samuel Cramer, qui a souvent étonné le monde, ne s'étonnait guère. Il semblait dans sa vie vouloir mettre en pratique et démontrer la vérité de cette pensée de Diderot: "L'incrédulité est quelquefois le vice d'un sot, et la crédulité le défaut d'un homme d'esprit. L'homme d'esprit voit loin dans l'immensité des possibles. Le sot ne voit guère de possible que ce qui est. C'est là peut-être ce qui rend l'un pusillanime et l'autre téméraire." Ceci répond à tout.

Rahip, bana 'kişi çarmıhını tevekkülle taşımalı' diyor ama çılgına dönen aşk, sarsılan güven boyun eğmek bilmiyor. Rahip, kadın olmadığı için bunu anlamıyor. Ben kocamı seviyorum. Onu seviyorum bayım. Ayaklar altına alınıp değersizleştirilen bir eşin tüm ihtirası ve acısıyla. Denemediğim şey kalmadı. Onun bir zamanlarki göz zevkine uyan, koyu renkli, sade giysiler yerine, tiyatrodaki kadın gibi çılgın ve şatafatlı giysiler giydim. Zavallı bir köşke tıktığı namuslu karısı, yani ben, onun önünde fahişe kıyafetleriyle dolanmaya başladım. İçim kan ağlarken bile, kendimi yaşam dolu ve zarif olmaya zorladım. Umutsuzluğumu parlak gülücüklerle allayıp pulladım. Yazık! Hiç fark etmedi. Dudaklarıma ruj bile sürdüm bayım, ruj bile sürdüm! Görüyorsunuz işte, sıradan bir hikâye bu. Tüm zavallıların başına gelenlerden. Bir taşra hikâyesi!"

O hıçkıra hıçkıra ağlarken Samuel yüzüne, Orgon'a yakalanmış Tartuffe'un,[13] saklandığı yerden çıkan, o beklenmeyen eşin ifadesini takındı. Tıpkı, bu kadının kalbinden akan erdemli gözyaşlarının, ikiyüzlü şairimizin yakasına yapışması gibi.

Bayan Cosmelly'nin samimiyeti, rahat davranışları ve Samuel'e duyduğu güven Samuel'i şaşırtmadı, daha da cesaretlendirdi. Herkesi şaşırtan Samuel Cramer'i, hiçbir şey kolay kolay şaşırtamazdı. Diderot'nun şu düşüncesinin doğruluğunu göstermek ve hayatında uygulamak ister gibiydi: "İnançsızlık budala insanın kusuru, güven ise zeki insanın hatasıdır. Zeki insan engin olasılıklar dünyasında uzağı görür. Budala ise olasılıkları göremez, sadece olanı görür. Kimi insanı ödlek, kimi insanı gözüpek yapan da belki budur".[14] Bu her şeyin cevabıdır.

Quelques lecteurs scrupuleux et amoureux de la vérité vraisemblable trouveront sans doute beaucoup à redire à cette histoire, où pourtant je n'ai eu d'autre besogne à faire que de changer les noms et d'accentuer les détails; comment, diront-ils, Samuel, un poète de mauvais ton et de mauvaises moeurs, peut-il aborder aussi prestement une femme comme Mme de Cosmelly? lui verser, à propos d'un roman de Scott, un torrent de poésie romantique et banale? Mme de Cosmelly, la discrète et vertueuse épouse, lui verser aussi promptement, sans pudeur et sans défiance, le secret de ses chagrins? À quoi je réponds que Mme de Cosmelly était simple comme une belle âme, et que Samuel était hardi comme les papillons, les hannetons et les poètes; il se jetait dans toutes les flammes et entrait par toutes les fenêtres. La pensée de Diderot explique pourquoi l'une fut si abandonnée, l'autre si brusque et si impudent. Elle explique aussi toutes les bévues que Samuel a commises dans sa vie, bévues qu'un sot n'eût pas commises. Cette portion du public qui est essentiellement pusillanime ne comprendra guère le personnage de Samuel, qui était essentiellement crédule et imaginatif, au point qu'il croyait, comme poète, à son public, – comme homme, à ses propres passions.

Dès lors il s'aperçut que cette femme était plus forte, plus escarpée qu'elle n'en avait l'air, et qu'il ne fallait pas heurter de front cette piété candide. Il lui défila de nouveau son jargon romantique. Honteux d'avoir été bête, il voulut être roué; il lui parla quelque temps encore en patois séminariste de blessures à fermer ou à cautériser par l'ouverture de nouvelles plaies saignantes largement et sans douleur.

Titiz ve gerçekçi okurlar, kuşkusuz bu hikâyede eleştirecek çok şey bulacaklar. Bütün isimleri değiştirmeme ve ayrıntıları ince ince işlememe karşın, Samuel gibi ahlaksız ve kötü bir şair, nasıl olur da Bayan Cosmelly'ye bu kadar kolay yaklaşabilir ve Scott'un bir romanından söz açıldığında, romantik ve sıradan bir şiir selinde onu boğabilir diye sorabilirler. Ya da Bayan Cosmelly gibi kibar ve erdemli bir kadın nasıl olur da bu kadar kısa bir süre içinde, utanıp sıkılmadan ve sakınmadan tüm kişisel sıkıntılarını açıverir diye... Buna cevabım, Bayan Cosmelly'nin tertemiz, sade ve masum bir insan, Samuel'in ise gözüpek, pervasız ve şair olmasıdır. O, her ateşe atlar, her pencereden girer. Diderot'nun sözü, kimin neden böylesine sahipsiz, kimin neden böylesine kaba ve yüzsüz olduğunu gösteriyor. Ayrıca Samuel'in hayatındaki tüm yanılgıları, bir budalanın bile düşmeyeceği yanılgıları da gösteriyor. Esasen ödlek olan bu kişiler, şair olarak halkına, insan olarak kendi ihtiraslarına karşı olan inancı konusunda Samuel'in saf ve hayalci kişiliğini hiç anlayamayacaklardır.

O andan itibaren Samuel, bu kadının göründüğünden daha güçlü, daha zor bir kadın olduğunu, onun bu temiz dini duygularıyla karşı karşıya kalmaması gerektiğini anladı. Yeniden önceki romantik söylemine döndü. Aptal duruma düştüğü için utandı ve kurnazca davranmak istedi; özgürce ve acımadan kanamaları için yenilerini oluşturmak üzere eski yaraları iyileştirmek ya da dağlamak hakkında, bir süre daha kadınla, rahip okulu öğrencisi ağzıyla konuştu.

Quiconque a voulu, sans avoir en lui la force absolutrice de Valmont ou de Lovelace, posséder une honnête femme qui ne s'en souciait guère, sait avec quelle risible et emphatique gaucherie chacun dit en montrant son coeur: prenez mon ours; – cela me dispensera donc de vous expliquer combien Samuel fut bête.

– Mme de Cosmelly, cette aimable Elmire qui avait le coup d'oeil clair et prudent de la vertu, vit promptement le parti qu'elle pouvait tirer de ce scélérat novice, pour son bonheur et pour l'honneur de son mari. Elle le paya donc de la même monnaie; elle se laissa presser les mains; on parla d'amitié et de choses platoniques. Elle murmura le mot de vengeance; elle dit que, dans ces douloureuses crises de la vie d'une femme, on donnerait volontiers à son vengeur le reste du coeur que le perfide a bien voulu vous laisser, et autres niaiseries et marivaudages dramatiques.

Bref, elle fit de la coquetterie pour le bon motif, et notre jeune roué, qui était plus nigaud qu'un savant, promit d'arracher la Fanfarlo à M. de Cosmelly, et de le débarrasser de la courtisane, – espérant trouver dans les bras de l'honnête femme la récompense de cette oeuvre méritoire.

– Il n'y a que les poètes qui soient assez candides pour inventer de pareilles monstruosités.

Bir Valmont'un ya da bir Lovelace'ın[15] mutlak gücüne sahip olmaksızın, kendisine ilgi duymayan erdemli bir kadını baştan çıkarmak isteyen herkes, Samuel'in durumundaki bir kişinin, nasıl gülünç ve abartılı bir beceriksizlikle aşkını belli eden sözler söylediğini tahmin edebilir.

Samuel'in ne kadar gülünç bir duruma düştüğünü anlatmayı gereksiz buluyorum. Bayan Cosmelly, aydınlık bakışlı, erdem timsali bu sevimli Elmire,[16] kendi hayrı ve kocasının onuru için bu acemi çapkını nasıl kullanabileceğini derhal gördü. Samuel'e aynı şekilde karşılık verdi. Ellerini tutmasına göz yumdu. Arkadaşlıktan ve platonik şeylerden konuştular. Kadın intikam sözleri fısıldadı. Bir kadının hayatının kederli dönemlerinde, intikamını alacak kişiye, hain kocasının terk ettiği kalbini verebileceğini söyledi ve daha birçok coşkulu, saçma iltifatta bulundu. Kısacası, son derece başarılı bir şekilde cilveli kadın rolü yaptı. Bilim adamlarından daha budala olan bizim toy düzenbaz ise Fanfarlo'yu, Bay Cosmelly'den uzaklaştırma, adamı bu fahişeden kurtarma sözü verdi. Bu övgüye değer iş karşılığında bu erdemli kadını kollarına almayı umuyordu. Sadece şairler böyle canavarca planlar kuracak kadar toydur.

Un détail assez comique de cette histoire, et qui fut comme un intermède dans le drame douloureux qui allait se jouer entre ces quatre personnages, fut le quiproquo des sonnets de Samuel; car, à l'endroit des sonnets, il était incorrigible, – l'un pour Mme de Cosmelly, où il louait en style mystique sa beauté de Béatrix, sa voix, la pureté angélique de ses yeux, la chasteté de sa démarche, etc., l'autre pour la Fanfarlo, où il lui servait un ragoût de galanteries pimentées à faire venir le sang au palais le moins novice, genre de poésie, du reste, où il excellait, et où il avait de bonne heure bien dépassé toutes les andalouseries possibles.

Le premier morceau arriva chez la créature qui jeta ce plat de concombres dans la boîte aux cigares; le second, chez la pauvre délaissée, qui ouvrit d'abord de grands yeux, finit par comprendre, et, malgré ses douleurs, ne put s'empêcher de rire aux éclats, comme en de meilleurs temps.

Samuel alla au théâtre et se mit à étudier la Fanfarlo sur les planches. Il la trouva légère, magnifique, vigoureuse, pleine de goût dans ses accoutrements, et jugea M. de Cosmelly bien heureux de pouvoir se ruiner pour un pareil morceau.

Bu dört karakter arasında oynanan dramın bir tür perde arası olan bu hikâyenin oldukça komik bir ayrıntısı, Samuel'in iki şiiri karıştırmasıydı. Söz konusu şey şiir olduğunda Samuel iflah edilemezdi. Biri, mistik bir biçimde Beatrix'e[17] benzer güzelliğini, sesini, gözlerinin meleksi saflığını, iffetli davranışlarını vb. övdüğü Bayan Cosmelly için yazdığı şiir; öteki ise, bir fahişenin bile kanını kaynatabilecek aşk sözcükleri fısıldadığı, Fanfarlo için yazdığı şiir. Genç yaşlarda bile bu Endülüs saçmalıklarından[18] daha iyilerini yazmıştı. Birinci şiir, bu saçmalıklara bir göz attıktan sonra çöpe gönderen kadının evine gitmişti; öteki ise, okuyunca önce şaşkınlıktan gözleri faltaşı gibi açılan, sonra, çektiği acılara karşın, tıpkı mutlu günlerindeki gibi kahkahalara boğulmaktan kendini alamayan terk edilmiş, zavallı kadına.

Samuel tiyatroya gitti ve sahnedeki Fanfarlo'yu incelemeye başladı. Onu rüküş giysiler içinde fingirdek, göz kamaştırıcı ve ateşli buldu. Böyle bir parça için kendi yıkımını göze alan Bay Cosmelly'yi çok şanslı görüyordu.

Il se présenta deux fois chez elle, – une maisonnette à l'escalier velouté, pleine de portières et de tapis, dans un quartier neuf et verdoyant; mais il ne pouvait s'y introduire sous aucun prétexte raisonnable. Une déclaration d'amour était chose profondément inutile et même dangereuse. Un échec lui aurait interdit d'y retourner. Quant à s'y faire présenter, il apprit que la Fanfarlo ne recevait personne. Quelques intimes la voyaient de temps à autre. Que venait-il dire ou faire chez une danseuse magnifiquement appointée et entretenue, et adorée de son amant? que venait-il lui apporter, lui qui n'était ni tailleur, ni couturière, ni maître de ballets, ni millionnaire? – Il prit donc un parti simple et brutal; il fallait que la Fanfarlo vînt à lui. À cette époque, les articles d'éloges et de critiques avaient beaucoup plus de valeur que maintenant. Les facilités du feuilleton, comme disait récemment un brave avocat dans un procès tristement célèbre, étaient bien plus grandes qu'aujourd'hui; quelques talents ayant parfois capitulé avec les journalistes, l'insolence de cette jeunesse étourdie et aventureuse ne connut plus de bornes. Samuel entreprit donc, – lui qui ne savait pas un mot de musique, la spécialité des théâtres lyriques.

Dès lors la Fanfarlo fut hebdomadairement éreintée au bas d'une feuille importante. On ne pouvait pas dire ni faire soupçonner même qu'elle eût la jambe, la cheville ou le genou mal tourné; les muscles jouaient sous le bas, et toutes les lorgnettes eussent crié au blasphème. Elle fut accusée d'être brutale, commune, dénuée de goût, de vouloir importer sur le théâtre des habitudes d'outre-Rhin et d'outre-Pyrénées, des castagnettes, des éperons, des talons de bottes, – sans compter qu'elle buvait comme un grenadier, qu'elle aimait trop les petits chiens et la fille de sa portière, et autres linges sales de la vie privée, qui sont la pâture et la friandise journalière de certains petits journaux.

İki kez kadının evine gitti. Merdivenleri kadife kaplı, perdeleri ve halısı bol, küçük bir evdi bu. Yeni ve ağaçlıklı bir semtteydi. Ama içeri girebilmek için hiçbir bahanesi yoktu Samuel'in. Aşkını ilan etmesi oldukça saçma, hatta tehlikeli bir iş olacaktı. Alacağı ters bir cevap bir daha buralara adım atamamasına neden olabilirdi. Kapıyı çalıp tanışmaya gelince; öğrendiği kadarıyla Fanfarlo evine konuk kabul etmezdi. Sadece birkaç yakın arkadaşı zaman zaman uğrardı. Paraya ihtiyacı olmayan, güzel ve sevgilisinin kendisine hayran olduğu bir kadının evine nasıl girebilirdi ki? Ne bir terziydi ne bale hocası ne de bir milyoner. Ona ne sunabilirdi? Sonunda basit ve kesin bir çözüm buldu: Fanfarlo ona gelmeliydi. O zamanlar, tanıtım ve eleştiri yazıları şu anda olduğundan daha etkiliydi. Ünlü bir avukatın yakın zamanlarda kötü ün yapmış bir dava ile ilgili söylediği gibi, 'Gazete yazılarının önemi, o zamanlar bugünkünden çok daha büyüktü.' Gazetecilere teslim olan bazı yeteneklerin, düşüncesiz ve atılgan gençliğin küstahlığı sınır tanımıyordu. Sonunda Samuel – müzik hakkında hiçbir şey bilmeyen Samuel – müzikal tiyatro hakkında yazılar yazmaya karar verdi.

Bundan böyle Fanfarlo her hafta önemli bir gazetenin son sayfasında çok sert eleştiri yazılarına maruz kaldı. Bacaklarının, dizlerinin ve topuklarının biçimsizliğinden, kaslarının sarktığından kimse değil söz etmek, en ufak bir imada bile bulunamazdı. Ne de olsa göz vardı. Bu yüzden kaba, sıradan ve beğeniden yoksun olmakla ve Ren'in, Pireneler'in uzağındaki gelenekleri, kastanyetleri, topuklu ve mahmuzlu çizmeleri tiyatroya taşımak istemekle suçlandı. Küp gibi içki içmesi, küçük köpeklere ve kapıcısının kızına çok düşkün olması ve özel hayatındaki tüm kirli çamaşırlar da – bazı küçük gazetelerin tek gazetecilik numarasıdır – cabası.

On lui opposait, avec cette tactique particulière aux journalistes, qui consiste à comparer des choses dissemblables, une danseuse éthérée, toujours habillée de blanc, et dont les chastes mouvements laissaient toutes les consciences en repos. Quelquefois la Fanfarlo criait et riait très haut vers le parterre en achevant un bond sur la rampe; elle osait marcher en dansant. Jamais elle ne portait de ces insipides robes de gaze qui laissent tout voir et ne font rien deviner. Elle aimait les étoffes qui font du bruit, les jupes longues, craquantes, pailletées, ferblantées, qu'il faut soulever très haut d'un genou vigoureux, les corsages de saltimbanque; elle dansait, non pas avec des boucles, mais avec des pendants d'oreilles, j'oserais presque dire des lustres. Elle eût volontiers attaché au bas de ses jupes une foule de petites poupées bizarres, comme le font les vieilles bohémiennes qui vous disent la bonne aventure d'une manière menaçante, et qu'on rencontre en plein midi sous les arceaux des ruines romaines; toutes drôleries, du reste, dont le romantique Samuel, l'un des derniers romantiques que possède la France, raffolait fort.

Si bien qu'après avoir dénigré pendant trois mois la Fanfarlo, il en devint éperdument amoureux, et qu'elle voulut enfin savoir quel était le monstre, le coeur d'airain, le cuistre, le pauvre esprit qui niait si opiniâtrement la royauté de son génie.

Onu, elmalarla armutları karşılaştıran gazetecilere özgü bir taktikle, beyazlar giyen ve zarif hareketleri insana huzur veren narin dansöz tipi ile karşılaştırmaya kalktılar. Oysa Fanfarlo zaman zaman, sahne rampasından atlayarak arka koltuklara doğru izleyicilere bağırır, kahkahalar atardı. Zaman zaman dansı bırakıp yürüme küstahlığında bulunurdu. Her şeyi gösteren ve hayal gücüne bir şey bırakmayan sevimsiz şeffaf elbiselerden asla giymezdi. Sahneye hareket ettikçe ses çıkaran kumaşlarla, bir diz darbesiyle havalandırılabilecek uzun, hışırtılı, pullu, metalik eteklerle, askılı elbiselerle çıkmaktan hoşlanırdı. Kulağında neredeyse avize büyüklüğündeki küpelerle dans ederdi. Öğlen güneşinin altında Roma harabelerinin kemerlerinde karşılaştığımız, bizi hayrete düşürerek fallar bakan yaşlı çingene kadınlar gibi eteklerinin kenarlarına küçük kuklalar iliştirirdi. Aslında Fransa'nın son romantiklerinden olan Samuel'in ihtirasla düşkün olduğu tüm aptalca şeyleri yapıyordu.

Samuel, üç ay boyunca Fanfarlo'yu karalamaya çalıştıktan sonra ona delicesine âşık oldu ve nihayet Fanfarlo, kendisini ısrarla kötüleyen, yeteneklerini yadsıyan bu gaddar kişinin, bu taş yürekli adamın, bu ukalanın, bu ahmağın kim olduğunu öğrenmek istedi.

Il faut rendre cette justice à la Fanfarlo, qu'il n'y eut chez elle qu'un mouvement de curiosité, rien de plus. Un pareil homme avait-il réellement le nez au milieu du visage et était-il tout à fait conformé comme le reste de ses semblables? Quand elle eut pris une ou deux informations sur Samuel Cramer, qu'elle eut appris que c'était un homme comme un autre, de quelque sens et de quelque talent, elle comprit vaguement qu'il y avait là quelque chose à deviner, et que ce terrible article du lundi pouvait fort bien n'être qu'une sorte particulière de bouquet hebdomadaire, ou la carte de visite d'un opiniâtre solliciteur.

Il la trouva un soir dans sa loge. Deux vastes flambeaux et un large feu faisaient trembler leurs lumières sur les costumes bariolés qui traînaient dans ce boudoir.

La reine du lieu, au moment de quitter le théâtre, reprenait une toilette de simple mortelle, et, accroupie sur une chaise, chaussait sans pudeur sa jambe adorable; ses mains, grassement effilées, faisaient se jouer à travers les oeillets le lacet du brodequin comme une navette agile, sans songer au jupon qu'il fallait rabattre. Cette jambe était déjà, pour Samuel, l'objet d'un éternel désir. Longue, fine, forte, grasse et nerveuse à la fois, elle avait toute la correction du beau et tout l'attrait libertin du joli. Tranchée perpendiculairement à l'endroit le plus large, cette jambe eût donné une espèce de triangle dont le sommet eût été situé sur le tibia, et dont la ligne arrondie du mollet eût fourni la base convexe. Une vraie jambe d'homme est trop dure, les jambes de femme crayonnées par Devéria sont trop molles pour en donner une idée.

Doğruyu söylemek gerekirse Fanfarlo sadece merak etmişti, hepsi bu. Bu adamın da herkes gibi yüzünün ortasında bir burnu var mıydı? Öteki insanlarla aynı çamurdan mı yapılmıştı? Samuel hakkında bazı bilgiler topladıktan ve onun da herkes gibi, belli duygu ve becerilere sahip bir insan olduğunu öğrendikten sonra, ortada gizemli bir durum olduğunu; bu korkunç pazartesi yazılarının haftalık bir çiçek demeti veya inatçı bir âşığın kartviziti olabileceğini düşündü.

Samuel, bir gece soyunma odasına Fanfarlo'yu görmeye gitti. İki büyük şamdanın ve büyük bir lambanın titrek ışıkları, odaya saçılmış rengarenk kostümlere vuruyordu.

Tiyatrodan çıkmaya hazırlanan odanın kraliçesi, yeniden sıradan kıyafetlere bürünmüş, bir sandalyeye çökmüş, sakınımsızca güzel bacağını göstererek ayakkabısını giyiyordu; ince ve uzun elleri, çevik bir mekik gibi ayakkabının bağcıkları üzerinde dolanırken eteğini aşağı çekmeyi aklından bile geçirmiyordu. Bu ayaklar Samuel için ölümsüz bir arzu nesnesiydi. Uzun, zarif, güçlü, etli ve kaslı bu ayak, mükemmel bir güzelliğe ve çekici bir zarafete sahipti. Bacağı, en geniş yerinden dikey olarak kesilse, incik kemiği tepe noktası ve baldırın genişleyen kısmı konveks taban olmak üzere bir üçgen oluştururdu. Gerçek bir erkek bacağı çok sert, Deveria'nın[19] çizdiği kadın bacakları ise, bacak hakkında fikir veremeyecek kadar yumuşaktır.

Dans cette agréable attitude, sa tête, inclinée vers son pied, étalait un cou de proconsul, large et fort, et laissait deviner l'ornière des omoplates, revêtues d'une chair brune et abondante. Les cheveux lourds et serrés retombaient en avant des deux côtés, lui chatouillaient le sein, et lui bouchaient les yeux, de sorte qu'à chaque instant il fallait les déranger et les rejeter en arrière. Une impatience mutine et charmante, comme d'un enfant gâté qui trouve que cela ne va pas assez vite, remuait toute la créature et ses vêtements, et découvrait à chaque instant de nouveaux points de vue, de nouveaux effets de lignes et de couleur.

Samuel s'arrêta avec respect, – ou feignit de s'arrêter avec respect; car, avec ce diable d'homme, le grand problème est toujours de savoir où le comédien commence.

"Ah! vous voilà, Monsieur! lui dit-elle sans se déranger, quoiqu'elle eût été prévenue quelques minutes auparavant de la visite de Samuel. – Vous avez quelque chose à me demander, n'est-ce pas?" L'impudence sublime de cette parole alla droit au coeur du pauvre Samuel; il avait bavardé comme une pie romantique pendant huit jours auprès de Mme de Cosmelly; ici, il répondit tranquillement: "Oui, Madame." Et les larmes lui vinrent aux yeux.

Cela eut un succès énorme; la Fanfarlo sourit.

"Mais quel insecte vous a donc piqué, Monsieur, pour me mordre à si belles dents? Quel affreux métier...

– Affreux, en effet, Madame... c'est que je vous adore.

– Je m'en doutais, répliqua la Fanfarlo. Mais vous êtes un monstre; cette tactique est abominable. Pauvres filles que nous sommes! ajouta-t-elle en riant.

Uzun ve güçlü boynuyla, başını ayaklarına eğdiği bu hoş pozisyonda, esmer ve kalın teninin sardığı kürek kemiği, tıpkı bir su kanalını andırıyordu. Her iki yanından önüne düşen uzun, kalın saçları göğsünü gıdıklıyor, gözlerini örtüyor, sürekli düzeltilmeyi, geriye atılmayı bekliyordu. İşlerin umduğu hızla yürümediğini gören şımarık bir çocuğun isyankâr ve sevimli sabırsızlığı, tüm varlığına ve giysilerine bir canlılık, bir hareket kazandırıyor, her seferinde farklı bir bakış açısına pencere açıyor, yeni bir görünüm, yeni bir çekicilik sergiliyordu.

Samuel karşısında saygıyla durdu, – ya da saygıyla duruyormuş gibi yaptı; çünkü bu şeytan gibi adamla ilgili en büyük sorun içindeki komedyenin ne zaman oynamaya başladığını bilmemektir.

"Ah, demek siz geldiniz bayım!" dedi kadın istifini bozmadan. Oysa birkaç dakika önce onun geleceğini öğrenmişti.

"Bana sormak istediğiniz birşeyler var değil mi?"

Bu sözdeki soylu küstahlık, zavallı Samuel'in tam kalbine gitti; romantik bir geveze gibi sekiz gün boyunca Bayan Cosmelly'nin yanında dedikodu yapmıştı; oysa burada kuzu gibi olmuştu.

"Evet bayan," diye yanıtladı. Gözleri yaşarmıştı. Bu önemli bir başarıydı. Fanfarlo gülümsedi.

"Beni böylesine vahşice hırpalayacak kadar sizi kim ısırdı bayım? Bu nasıl korkunç bir meslek..."

"Korkunç olan gerçekte bayan... benim size olan hayranlığımdır."

"Şüpheleniyordum," diye yanıtladı Fanfarlo. "Ama siz bir canavarsınız; bu iğrenç bir taktik. Ah biz zavallı kızlar!" diye ekledi gülerek.

– Flore, mon bracelet. – Donnez-moi le bras jusqu'à ma voiture, et dites-moi si vous m'avez trouvée bien ce soir?" Ils allèrent ainsi, bras dessus bras dessous, comme deux vieux amis; Samuel aimait, ou du moins sentait son coeur battre fort. – Il fut peut-être singulier, mais à coup sûr cette fois il ne fut pas ridicule.

Dans sa joie, il avait presque oublié de prévenir Mme de Cosmelly de son succès, et de porter un espoir à son foyer désert.

Quelques jours après, la Fanfarlo jouait le rôle de Colombine dans une vaste pantomime faite pour elle par des gens d'esprit. Elle y paraissait par une agréable succession de métamorphoses sous les personnages de Colombine, de Marguerite, d'Elvire et de Zéphyrine, et recevait, le plus gaîment du monde, les baisers de plusieurs générations de personnages empruntés à divers pays et diverses littératures. Un grand musicien n'avait pas dédaigné de faire une partition fantastique et appropriée à la bizarrerie du sujet. La Fanfarlo fut tour à tour décente, féerique, folle, enjouée; elle fut sublime dans son art, autant comédienne par les jambes que danseuse par les yeux.

Chez nous, l'on méprise trop l'art de la danse, cela soit dit en passant. Tous les grands peuples, d'abord ceux du monde antique, ceux de l'Inde et de l'Arabie, l'ont cultivée à l'égal de la poésie. La danse est autant au-dessus de la musique, pour certaines organisations païennes toutefois, que le visible et le créé sont au-dessus de l'invisible et de l'incréé.

"Flore! Bileziğim lütfen! Arabaya kadar bana eşlik eder misiniz? Sizce bu akşam güzel miydim?" İki eski dost gibi kol-kola çekip gittiler. Samuel âşık olmuştu. Kalbinin hızlı hızlı çarptığını hissediyordu. Bu kez belki tuhaf görünüyordu ama asla komik değildi.

Öylesine mutluydu ki, neredeyse bu gelişmeleri Bayan Cosmelly'ye haber vermeyi ve onun ıssız kalbine beklediği umut ışığını taşımayı unutuyordu.

Fanfarlo, birkaç gün sonra, önemli yazarların kendisi için kaleme aldığı büyük bir pantomimde Colombine rolünü oynuyordu. Oyunda bir dizi dönüşüm sonucu Colombine,[20] Marguerite,[21] Elvire[22] ve Zephirine[23] kişiliklerine giriyordu. Farklı ülkelerden ve edebiyatlardan pek çok kuşaktan insanı canlandırdı. Büyük bir müzisyen, fantastik konunun tuhaflığına uygun bir müzik yazma lütfunda bulunmuştu. Fanfarlo sırasıyla, kibar bir tipi, bir periyi, çılgın bir tipi ve neşeli bir tipi oynamıştı. Dansı olduğu gibi oyunculuğu da çok iyi beceriyordu.

Şunu da söyleyelim ki bizde dans sanatı küçük görülür. Oysa başta antik dünya, Hindistan ve Arabistan olmak üzere tüm büyük halklar dansa şiir sanatı kadar önem vermişlerdir. Bazı çoktanrılı topluluklar için ise müzikten üstündür dans. Tıpkı gözle görülebilir ve yaratılabilir olanın, gözle görülemez ve yaratılamaz olandan üstün olduğu gibi.

– Ceux-là seuls peuvent me comprendre à qui la musique donne des idées de peinture. – La danse peut révéler tout ce que la musique recèle de mystérieux, et elle a de plus le mérite d'être humaine et palpable. La danse, c'est la poésie avec des bras et des jambes, c'est la matière, gracieuse et terrible, animée, embellie par le mouvement. – Terpsichore est une Muse du Midi; je présume qu'elle était très brune, et qu'elle a souvent agité ses pieds dans les blés dorés; ses mouvements, pleins d'une cadence précise, sont autant de divins motifs pour la statuaire. Mais Fanfarlo la catholique, non contente de rivaliser avec Terpsichore, appela à son secours tout l'art des divinités plus modernes. Les brouillards mêlent des formes de fées et d'ondines moins vaporeuses et moins nonchalantes. Elle fut à la fois un caprice de Shakespeare et une bouffonnerie italienne.

Le poète était ravi; il crut avoir devant les yeux le rêve de ses jours les plus anciens. Il eût volontiers gambadé dans sa loge d'une manière ridicule, et se fût cassé la tête contre quelque chose, dans l'ivresse folle qui le dominait.

Une calèche basse et bien fermée emportait rapidement le poète et la danseuse vers la maisonnette dont j'ai parlé.

Notre homme exprimait son admiration par des baisers muets qu'il lui appliquait avec ferveur sur les pieds et les mains. – Elle aussi l'admirait fort, non pas qu'elle ignorât le pouvoir de ses charmes, mais jamais elle n'avait vu d'homme si bizarre ni de passion si électrique.

Bunu ancak müzikten ilham alan ressamlar anlayabilirler. Müziğin içerdiği tüm gizemi yalnızca dans açığa çıkarabilir. Ayrıca dansta insan unsuru daha fazla vardır ve dans daha göz önündedir. Dans, kollar ve bacaklarla yazılan şiirdir. Somuttur, zariftir, olağanüstüdür, ateşlidir ve hareketlerle güzelleşir. Terpsichore[24] Güney'in esin perisidir. Onu kafamda, o esmer hali ve altın renkli buğdayları hışırdatarak yürüyüşüyle canlandırıyorum. Ritmik hareketleri, heykel sanatı için tanrısal motif niteliğindedir. Ama, Terpsichore'la yarışmaktan memnun olmayan Katolik Fanfarlo'nun imdadına, daha modern çağların tanrısal sanatları koştu. Sisli havada peri kızları su kızlarıyla karışır. Fanfarlo, aynı anda hem Shakespeare'inkine benzer bir kapris hem de İtalyanlara özgü bir soytarılık içindeydi.

Şair mutluluktan kendinden geçmişti. Gözlerinin önünde sanki yıllardır görmeyi hayal ettiği şey vardı. Kendisini ele geçiren bu budalaca esriklik içinde, soyunma odasında gülünç bir biçimde zıplayabilir ve kafasını bir şeylere çarpabilirdi.

Alçak ve dört tarafı sıkı sıkı kapalı bir atlı araba, şairi ve dansçı kadını hızla kadının evine götürmeye koyuldu.

Adamımız, hayranlığını, kadının ellerine ve ayaklarına kondurduğu ateşli, sessiz öpücüklerle dile getiriyordu. Kadın da Samuel'den çok etkilenmişti. Kendi çekiciliğinin farkındaydı ama o da hiç bu kadar tuhaf, bu kadar ihtiraslı bir adam görmemişti.

Le temps était noir comme la tombe, et le vent qui berçait des monceaux de nuages faisait de leurs cahotements misseler une averse de grêle et de pluie. Une grande tempête faisait trembler les mansardes et gémir les clochers; le ruisseau, lit funèbre où s'en vont les billets doux et les orgies de la veille, charriait en bouillonnant ses mille secrets aux égouts; la mortalité s'abattait joyeusement sur les hôpitaux, et les Chatterton et les Savage de la rue Saint-Jacques crispaient leurs doigts gelés sur leurs écritoires, – quand l'homme le plus faux, le plus égoïste, le plus sensuel, le plus gourmand, le plus spirituel de nos amis arriva devant un beau souper et une bonne table, en compagnie d'une des plus belles femmes que la nature ait formées pour le plaisir des yeux. Samuel voulut ouvrir la fenêtre pour jeter un coup d'oeil de vainqueur sur la ville maudite; puis abaissant son regard sur les diverses félicités qu'il avait à côté de lui, il se bâta d'en jouir.

En compagnie de pareilles choses, il devait être éloquent: aussi, malgré son front trop haut, ses cheveux en forêt vierge et son nez de priseur, la Fanfarlo le trouva presque bien.

Samuel et la Fanfarlo avaient exactement les mêmes idées sur la cuisine et le système d'alimentation nécessaire aux créatures d'élite. Les viandes niaises, les poissons fades étaient exclus des soupers de cette sirène. Le champagne déshonorait rarement sa table. Les bordeaux les plus célèbres et les plus parfumés cédaient le pas au bataillon lourd et serré des bourgognes, des vins d'Auvergne, d'Anjou et du Midi, et des vins étrangers, allemands, grecs, espagnols.

Hava zifiri karanlıktı. Rüzgâr bulut kümelerini beşik gibi sallıyor, birbirleriyle çarpıştırıyor ve bu çarpışma sağanak halinde yağmura, doluya dönüşüyordu. Güçlü bir fırtına çatıyı titretiyor, çan kulelerini inletiyordu; eski aşk mektuplarının ve geçmiş sefahat günlerinin son durağı olan ırmak, gizlediği binlerce sırrı köpüre köpüre taşıyordu. Ölüm hastanelerde kol geziyor, Saint-Jacques sokağındaki evlerinde, Chatterton'lar[25] ve Savage'lar[26] masa başında soğuktan donan parmaklarını ovuşturuyorlardı. Tanıdığımız insanlar içinde en sahtekâr, en bencil, en şehvetli, en obur, en şakacı olarak bildiğimiz kişi, doğanın gözlerimizi mutlu etmek için yarattığı kadınların en güzelinin eşliğinde, muhteşem bir akşam yemeğinin olduğu güzel bir masanın önüne geldi. Samuel, uğursuz kente utkulu bir bakış fırlatmak için pencereyi açmak istedi. Sonra bakışlarını yanı başındaki nimetlere çevirdi ve bir an önce bunların keyfini çıkarmaya karar verdi.

Samuel benzer pek çok özelliğin yanı sıra iyi bir de konuşmacıydı. Çıkık alnına, balta girmemiş ormanları andıran saçlarına ve enfiyeye alışkın burnuna karşın Fanfarlo Samuel'i çekici bulmaya başlamıştı.

Samuel ve Fanfarlo, dünya mutfağı ve seçkin insanların beslenme yöntemleri konusunda tamamen aynı düşüncedeydiler. Aptal etler, tatsız balıklar bu deniz kızının mutfağından uzaktı. Şampanya da pek olmazdı masasında. En ünlü, en hoş kokulu Bordo şaraplarının yanında bir tabur gibi Burgonya ve Auvergne şarapları, Anjou ve Güney'in şarapları, yurtdışından gelen Alman, Yunan ve İspanyol şarapları sıralanırdı.

Samuel avait coutume de dire qu'un verre de vrai vin devait ressembler à une grappe de raisin noir, et qu'il y avait dedans autant à manger qu'à boire. – La Fanfarlo aimait les viandes qui saignent et les vins qui charrient l'ivresse. – Du reste, elle ne se grisait jamais. – Tous deux professaient une estime sincère et profonde pour la truffe. – La truffe, cette végétation sourde et mystérieuse de Cybèle, cette maladie savoureuse qu'elle a cachée dans ses entrailles plus longtemps que le métal le plus précieux, cette exquise matière qui défie la science de l'agromane, comme l'or celle des Paracelse; la truffe, qui fait la distinction du monde ancien et du moderne, et qui, avant un verre de Chio, a l'effet de plusieurs zéros après un chiffre.

Quant à la question des sauces, ragoûts et assaisonnements, question grave et qui demanderait un chapitre grave comme un feuilleton de science, je puis vous affirmer qu'ils étaient parfaitement d'accord, surtout sur la nécessité d'appeler toute la pharmacie de la nature au secours de la cuisine. Piments, poudres anglaises, safraniques, substances coloniales, poussières exotiques, tout leur eût semblé bon, voire le musc et l'encens. Si Cléopâtre vivait encore, je tiens pour certain qu'elle eût voulu accommoder des filets de boeuf ou de chevreuil avec des parfums d'Arabie.

Certes, il est à déplorer que les cordons bleus d'à présent ne soient pas contraints par une loi particulière et voluptuaire à connaître les propriétés chimiques des matières, et ne sachent pas découvrir, pour les cas nécessaires, comme celui d'une fête amoureuse, des éléments culinaires presque inflammables, prompts à parcourir le système organique, comme l'acide prussique, à se volatiliser comme l'éther.

Samuel sık sık bir bardak gerçek şarabın kara üzüm suyuna benzediğini ve aslında bir içecek değil, yiyecek olduğunu söylerdi. – Fanfarlo etin kanlı olanını, şarabın sert olanını severdi ama hiç sarhoş olmazdı. Her ikisi de yer mantarına bayılıyordu. Kibele'nin[27] bu tuhaf, gizemli bitkisi, en değerli madenden daha uzun süre bağırsaklarında sakladığı bu insanın ağzının sularını akıtan hastalık, tıpkı altının Paracelsus'a[28] meydan okuduğu gibi tarımbilime meydan okuyan bu nefis şey, modern dünya ile eski dünya arasındaki ayrımın nedeni olan yer mantarı,[29] bir bardak Chio'dan[30] önce yendiğinde olağanüstü bir etki yaratırdı.

Soslara, baharatlara ve çeşnilere gelince, bilimsel bir yazı konusu olabilecek bu ciddi konuda, özellikle de doğanın tüm mucizelerini mutfaktan eksik etmeme konusunda tam bir uyum içinde olduklarını söyleyebilirim. Biber tozları, İngiliz baharatları, safranlar, sömürge ülkelerden gelen malzemeler, egzotik baharatlar... Hepsi bir şekilde bir yerlerde kullanım alanı buluyordu kendine. Misk ve buhur bile... Kleopatra yaşasaydı, yediği etleri Araplara özgü bu karışımlarla terbiye etmeyi mutlaka denerdi.

Kuşkusuz, günümüzün usta aşçılarının, cinsellikle ilgili çıkarılan özel bir yasanın zoruyla tüm maddelerin kimyasal özelliklerini bilmek zorunda olmamaları ve örneğin evlilik kutlamaları gibi özel durumlarda, eter gibi uçup gidecek ya da asit prusik gibi organizmaya hızla yayılabilecek, midede yanma yapmayan yiyecekler keşfedememeleri üzücü.

Chose curieuse, cet accord d'opinions pour le bienvivre, cette similitude de goûts les lia vivement; cette entente profonde de la vie sensuelle, qui brillait dans chaque regard et dans chaque parole de Samuel, frappa beaucoup la Fanfarlo. Cette parole tantôt brutale comme un chiffre, tantôt délicate et parfumée comme une fleur ou un sachet, cette causerie étrange, dont lui seul a connu le secret, acheva de lui gagner les bonnes grâces de cette charmante femme. Du reste, ce ne fut pas non plus sans une vive et profonde satisfaction qu'il reconnut, à l'inspection de la chambre à coucher, une parfaite confraternité de goûts et de sentiments à l'endroit des ameublements et des constructions intérieures. Cramer haïssait profondément, et il avait, selon moi, parfaitement raison, les grandes lignes droites en matière d'appartements et l'architecture importée dans le foyer domestique. Les vastes salles des vieux châteaux me font peur, et je plains les châtelaines d'avoir été contraintes à faire l'amour dans de grands dortoirs qui avaient un air de cimetière, dans de vastes catafalques qui se faisaient appeler des lits, sur de gros monuments qui prenaient le pseudonyme de fauteuils. Les appartements de Pompéi sont grands comme la main; les ruines indiennes qui couvrent la côte de Malabar témoignent du même système. Ces grands peuples voluptueux et savants connaissaient parfaitement la question. Les sentiments intimes ne se recueillent à loisir que dans un espace très étroit.

İşin tuhaf tarafı, iyi yaşamaya dair bu uyumlu düşünceleri, bu beğeni benzerlikleri onları birbirine iyice bağladı. Samuel'in her bakışında ve her sözünde açığa çıkan bu nefse düşkünlük konusundaki derin anlaşma, Fanfarlo'yu çok şaşırttı. Kimi zaman zehir zemberek, kimi zaman ise bir çiçek ya da bir paket lavanta kadar hoş ve güzel ifadeleri, sırrını sadece kendisinin bildiği tuhaf konuşma tarzı, bu çekici kadını büyülemişti. Samuel, yatak odasında onu incelerken, mobilya yerleşimi ve iç dekorasyon konularında da tam bir duygu ve beğeni kardeşliği içinde olduklarının farkına vardı. Bu onda derin ve güçlü bir hoşnutluk duygusu yarattı. Cramer, ithal mimarili, büyük düz sütunlu evlerden nefret ediyordu ve bence kesinlikle haklıydı. Eski şatoların büyük salonları beni korkutur. Mezarlığı andıran koğuşlarda, yatak denen büyük katafalklarda ve koltuk adı verilen dev anıtlar üzerinde sevişmek zorunda kalan ev sahiplerine acırım. Pompei'de binalar el kadardır; Malabar sahilini kaplayan Hint harabeleri de aynı şekilde. Bu bilge, zevk düşkünü ve büyük halklar sorunun tamamıyla farkındadırlar. Samimi duygular ancak eğlenirken ve dar mekânlarda ifade edilebilir.

La chambre à coucher de la Fanfarlo était donc très petite, très basse, encombrée de choses molles, parfumées et dangereuses à toucher; l'air, chargé de miasmes bizarres, donnait envie d'y mourir lentement comme dans une serre chaude. La clarté de la lampe se jouait dans un fouillis de dentelles et d'étoffes d'un ton violent, mais équivoque. Çà et là, sur le mur, elle éclairait quelques peintures pleines d'une volupté espagnole: des chairs très blanches sur des fonds très noirs. C'est au fond de ce ravissant taudis, qui tenait à la fois du mauvais lieu et du sanctuaire, que Samuel vit s'avancer vers lui la nouvelle déesse de son coeur, dans la splendeur radieuse et sacrée de sa nudité.

Quel est l'homme qui ne voudrait, même au prix de la moitié de ses jours, voir son rêve, son vrai rêve poser sans voile devant lui, et le fantôme adoré de son imagination faire tomber un à un tous les vêtements destinés à protéger contre les yeux du vulgaire? Mais voilà que Samuel, pris d'un caprice bizarre, se mit à crier comme un enfant gâté: Je veux Colombine, rends-moi Colombine; rends-la-moi telle qu'elle m'est apparue le soir qu'elle m'a rendu fou avec son accoutrement fantasque et un corsage de saltimbanque; La Fanfarlo, étonnée d'abord, voulut bien se prêter à l'excentricité de l'homme qu'elle avait choisi, et l'on sonna Flore; celle-ci eut beau représenter qu'il était trois heures du matin, que tout était fermé au théâtre, le concierge endormi, le temps affreux, – la tempête continuait son tapage, – il fallut obéir à celle qui obéissait elle-même, et la femme de chambre sortit; quand Cramer, pris d'une nouvelle idée, se pendit à la sonnette et s'écria d'une voix tonnante: "Eh! n'oubliez pas le rouge!"

Fanfarlo'nun yatak odası çok küçük ve basıktı; yumuşak, kokulu ve dokunulması tehlikeli görünen şeylerle doluydu. Ağır ve tozlu hava, sıcak bir seradaymışcasına, insana yavaş yavaş ölme isteği veriyordu. Lambanın ışığı; canlı, koyu renkli dantel ve kumaş yığını üzerinde salınıyor, orada burada, duvardaki İspanyol beğenisini yansıtan resimlerin üzerinde dolanıyordu. Siyah zemin üzerinde beyaz tenli kadın resimleriydi bunlar. Samuel, hem bir genelevi, hem de bir tapınağı andıran bu güzel, küçük evde, kalbinin yeni tanrıçasının, çıplaklığının ışıltılı ve kutsal görkemiyle kendine doğru ilerlediğini gördü. Kalan yıllarının yarısı pahasına da olsa, hangi erkek, düşlediği kadının, sıradan insanın bakışlarından korunmak için giydiği tüm giysileri birer birer çıkarıp, önünde çırılçıplak kaldığını görmek istemez? Ama Samuel, tuhaf bir kaprisle ve şımarık bir çocuk gibi bağırmaya başladı: "Colombine'i istiyorum. Bana Colombine ol. Rüküş ve ateşli kıyafetiyle aklımı başımdan alan o geceki Colombine ol."

Önce şaşıran Fanfarlo, sonra, seçtiği adamın bu acayip davranışından hoşlandı ve Flore'un zilini çaldı; Flore'un, saatin gecenin üçü, tiyatroda her şeyin kilitli, kapıcının uykuda, havanın korkunç olduğunu – fırtına ortalığı hâlâ kasıp kavuruyordu – söylemesi boşunaydı. Kendisi Samuel'e boyun eğmişti, hizmetçi de ona boyun eğecekti. Böylece oda hizmetçisi çıktı; kafasında yeni bir fikir çakan Cramer, zile neredeyse asılarak kadının arkasından gürleyen bir sesle bağırdı: "Hey! Ruju unutma!"

Ce trait caractéristique, qui a été raconté par la Fanfarlo elle-même, un soir que ses camarades l'interrogeaient sur le commencement de sa liaison avec Samuel, ne m'a nullement étonné; j'ai bien reconnu en ceci l'auteur des Orfraies. Il aimera toujours le rouge et la céruse, le chrysocale et les oripeaux de toute sorte. Il repeindrait volontiers les arbres et le ciel, et si Dieu lui avait confié le plan de la nature, il l'aurait peut-être gâté.

Quoique Samuel fût une imagination dépravée, et peut-être à cause de cela même, l'amour était chez lui moins une affaire des sens que du raisonnement.

C'était surtout l'admiration et l'appétit du beau; il considérait la reproduction comme un vice de l'amour, la grossesse comme une maladie d'araignée. Il a écrit quelque part: Les anges sont hermaphrodites et stériles. – Il aimait un corps humain comme une harmonie matérielle, comme une belle architecture, plus le mouvement; et ce matérialisme absolu n'était pas loin de l'idéalisme le plus pur. Mais comme dans le beau, qui est la cause de l'amour, il y avait selon lui deux éléments: la ligne et l'attrait, – et que tout ceci ne regarde que la ligne, – l'attrait pour lui, ce soir-là du moins, c'était le rouge.

La Fanfarlo résumait donc pour lui la ligne et l'attrait; et quand, assise au bord du lit dans l'insouciance et dans le calme victorieux de la femme aimée, les mains délicatement posées sur lui, il la regardait, il lui semblait voir l'infini derrière les yeux clairs de cette beauté, et que les siens à la longue planaient dans d'immenses horizons. Du reste, comme il arrive aux hommes exceptionnels, il était souvent seul dans son paradis, nul ne pouvant l'habiter avec lui; et si, de hasard, il l'y ravissait et l'y traînait presque de force, elle restait toujours en arrière: aussi, dans le ciel où il régnait, son amour commençait d'être triste et malade de la mélancolie du bleu, comme un royal solitaire.

Bir akşam, arkadaşlarının Samuel'le ilişkilerinin nasıl başladığını sormaları üzerine Fanfarlo'nun kendisinin anlattığı bu olay, beni hiç şaşırtmadı. Bu olayda "Balık Kartalları"nın yazarını gördüm. Samuel, ruju ve üstübeçi,[31] tombağı[32] ve her türden yaldızlı şeyi her zaman sevmişti. Ağaçları ve gökyüzünü gönüllü olarak boyardı elinde olsa. Tanrı evrenin yeniden düzenlenmesi işini bir gün ona verse muhtemelen her şeyi değiştirirdi.

Samuel'in tuhaf bir hayal gücü olmasına karşın – hatta belki bu yüzden – onun için aşk duygudan çok akıl işiydi.

Her şeyden önce güzelliğe olan hayranlık ve iştahtı. Üremeyi aşkın bir kusuru, gebeliği ise bir tür delilik olarak görüyordu. Bir yerlerde şöyle bir şey yazmıştı: "Melekler hermafrodit ve kısırdır." İnsan bedenini uyumlu bir nesne, güzel bir yapı artı hareket olarak seviyordu. Bu mutlak materyalizm, saf idealizmden uzak değildi. Ama aşka sebep olan güzellikte ona göre iki şey vardı: Biçim ve çekicilik. Öteki her şey biçimle ilgili bile olsa, çekici olan onun için, en azından o akşam rujdu.

Yani Fanfarlo, Samuel için hem biçimi hem de çekiciliği temsil ediyordu ve Samuel, yatağın kenarında kayıtsızca ve âşık bir kadının utkulu sessizliği içinde oturmuş, ellerini zarifçe sevdiği adamın üzerinde gezdiren bu kadına bakarken, ışıltılı gözlerinin arkasında sonsuzluğu gördüğünü ve bir süre sonra kendi görüntüsünün sonsuz ufukta süzüldüğünü düşündü. Bütün farklı ve özel insanlar gibi cennetinde genellikle yalnızdı, kimse onunla yaşayamazdı. Eğer tesadüfen, Samuel kadını cennetine götürecek, zorla oraya sürükleyecek olsa, kadın her zaman arkada kalacaktı. O ise hüküm sürdüğü bu cennette, âşık ve yalnız bir kral olarak mutsuz ve melankolik yaşayacaktı.

Cependant il ne s'ennuya jamais d'elle; jamais, en quittant son réduit amoureux, piétinant lestement sur un trottoir, à l'air frais du matin, il n'éprouva cette jouissance égoïste du cigare et des mains dans les poches, dont parle quelque part notre grand romancier moderne.

À défaut du coeur, Samuel avait l'intelligence noble, et, au lieu d'ingratitude, la jouissance avait engendré chez lui ce contentement savoureux, cette rêverie sensuelle, qui vaut peut-être mieux que l'amour comme l'entend le vulgaire. Du reste, la Fanfarlo avait fait de son mieux et dépensé ses plus habiles caresses, s'étant aperçue que l'homme en valait la peine: elle s'était accoutumée à ce langage mystique, bariolé d'impuretés et de crudités énormes. – Cela avait pour elle du moins l'attrait de la nouveauté.

Le coup de tête de la danseuse avait fait son bruit.

Il y avait eu plusieurs relâches sur l'affiche; elle avait négligé les répétitions; beaucoup de gens enviaient Samuel.

Un soir que le hasard, l'ennui de M. de Cosmelly ou une complication de ruses de sa femme, les avait réunis au coin du feu, – après un de ces longs silences qui ont lieu dans les ménages ou l'on n'a plus rien à se dire et beaucoup à se cacher, – après lui avoir fait le meilleur thé du monde, dans une théière bien modeste et bien fêlée, peut-être encore celle du château de sa tante, – après avoir chanté au piano quelques morceaux d'une musique en vogue il y a dix ans, – elle lui dit avec la voix douce et prudente de la vertu qui veut se rendre aimable et craint d'effaroucher l'objet de ses affections, – qu'elle le plaignait beaucoup, qu'elle avait beaucoup pleuré, plus encore sur lui que sur elle-même; qu'elle eût au moins voulu; dans sa résignation toute soumise; et toute dévouée, qu'il pût trouver ailleurs que chez elle l'amour qu'il ne deman

Bununla birlikte Samuel kadından hiç sıkılmamıştı. Sevgilisinin küçük evini terk ederken, sabahın serin havasında, kaldırımlarda çevik adımlarla yürürken, büyük, çağdaş romancımızın[33] bir yerlerde söz ettiği gibi sigara içmenin ya da elleri cebinde gezmenin bencil keyfini canı asla çekmemişti.

Kalpten yoksun olan Samuel'in eşsiz bir zekâsı vardı. Ama değer bilmez biri değildi. Mutluluk onun kalbine, belki de sıradan insanın anladığı anlamda aşktan daha değerli olan şehvetli bir düşün, tatlı bir hazzın tohumlarını ekmişti. Fanfarlo, uğraşmaya değer gördüğü bu adam için elinden geleni yapmış, tüm sevgisini sunmuştu ona. Onun gizemli diline, bozuk ve fena halde kaba ifadelerle dolu bu tuhaf dile alışmıştı. Bu, onun için en azından yeni olanın çekiciliği anlamına geliyordu.

Dansözün gönül işlerindeki değişiklik etkisini göstermeye başladı. İptal edilen oyunlar çoğalıyor, provalar ihmal ediliyordu. Bu arada pek çok insan Samuel'i kıskanmaya başlamıştı.

Bir akşam, talih, Bay Cosmelly'nin can sıkıntısı ya da karısının kurnazlıklarının devreye girmesi sonucu, ikisini şöminenin başında bir araya getirdi. Eşlerin birbirlerine söyleyecek fazla sözlerinin kalmayıp, saklayacak çok şeyleri olduğu evlerdeki gibi uzun sessizliklerden birinin sonunda, kadın, sıradan ve kırık dökük bir çaydanlıkla, belki de teyzesinin şatosundaki çaydanlıklardan biriyle, adama dünyanın en güzel çayını yaptıktan, piyanoda, on yıl önce dillerden düşmeyen bir şarkıyı çaldıktan sonra, sevimli olmaya çalışan, yumuşak, sakınımlı, etkileyici ve şefkatini yönelttiği kişiyi korkutmaktan ürken bir sesle, kocasına, onun adına çok üzgün olduğunu, kendinden daha fazla onun için gözyaşı döktüğünü, tam bir sadakat ve bağlılık dolu bir boyuneğişle, kendisinde aramadığı aşkı, evin

dait plus à sa femme; qu'elle avait plus souffert de le voir trompé que de se voir délaissée; que d'ailleurs il y avait beaucoup de sa propre faute, qu'elle avait oublié ses devoirs de tendre épouse, en n'avertissant pas son mari du danger; que, dit reste, elle était toute prête à fermer cette plaie saignante et à réparer à elle seule une imprudence commise à deux, etc., – et tout ce que peut suggérer de paroles mielleuses une ruse autorisée par la tendresse. – Elle pleurait et pleurait bien; le feu éclairait ses larmes et son visage embelli par la douleur.

M. de Cosmelly ne dit pas un mot et sortit. Les hommes pris au trébuchet de leurs fautes n'aiment pas faire à la clémence une offrande de leurs remords. S'il alla chez la Fanfarlo, il y trouva sans doute des vestiges de désordre, des bouts de cigares et des feuilletons.

Un matin, Samuel fut réveillé par la voix mutine de la Fanfarlo, et leva lentement sa tête fatiguée de l'oreiller où elle reposait, pour lire une lettre qu'elle lui remit:

"Merci, Monsieur, mille fois merci; mon bonheur et ma reconnaissance vous seront comptés dans un meilleur monde. J'accepte. Je reprends mon mari de vos mains, et je l'emporte ce soir à notre terre de C***, où je vais retrouver la santé et la vie que je vous dois. Recevez, Monsieur, la promesse d'une amitié éternelle. Je vous ai toujours cru trop honnête homme pour ne pas préférer une amitié de plus à toute autre récompense. " Samuel, vautré sur de la dentelle, et appuyé sur une des plus fraîches et des plus belles épaules qu'on pût voir, sentit vaguement qu'il était joué, et eut quelque peine à rassembler dans sa mémoire les éléments de l'intrigue dont il avait amené le dénouement; mais il se dit tranquillement: Nos passions sont-elles bien sincères? qui peut savoir sûrement ce qu'il veut et connaître au juste le baromètre de son coeur?

dışında başka bir yerde bulmayı ummasına duyduğu üzüntüyü, karşısında kendisini terk etmiş değil, aldatmış birini görmekten çok acı çektiğini; ayrıca suçlu olanın kendisi olduğunu, kocasını tehlikeye karşı uyarmayarak, seven bir eş olarak görevini yerine getiremediğini, bundan başka, kanayan bu yarayı durdurmaya hazır olduğunu, ikisinin birlikte sebep olduğu bir düşüncesizlikten dolayı özür dileyen taraf olmayı üstlendiğini ve benzeri daha bir sürü şeyi, kurnazlığını şefkatle örterek dile getirdi. Ağlıyor, ağlamayı da iyi beceriyordu. Şöminenin ateşi gözyaşlarını parlatıyor, yüzü, acıyla daha da güzelleşiyordu.

Bay Cosmelly tek söz etmeden dışarı çıktı. Hatalarının tuzağına düşen erkekler, vicdan azaplarını belli etme yücegönüllülüğünden hoşlanmazlar. Eğer Fanfarlo'ya gitseydi, kuşkusuz orada Samuel'den kalan dağınıklığı, sigara izmaritlerini ve gazete kesiklerini görürdü.

Bir sabah Samuel, Fanfarlo'nun ısrarlı sesiyle uyandı ve kendisine uzatılan mektubu okumak için, yorgun başını yastıktan yavaşça kaldırdı:

"Teşekkürler bayım, binlerce kere teşekkürler. Mutluluğumu bana geri verdiğiniz için size minnettarım. Evet. Kocamı sizin sayenizde geri kazandım. Size borçlu olduğum hayatımı ve sağlığımı tekrar yoluna koymak için onunla birlikte bu akşam C...'deki evimize gidiyoruz. Sizinle sonsuza dek dost kalma dileğimi kabul edin lütfen. Sizi, her zaman için, dostluğu her türlü ödüle tercih eden dürüst bir adam olarak hatırlayacağım." Şık bir nevresimin üzerine uzanmış, dünyanın en güzel, en körpe omuzlarından birine başını dayamış olan Samuel, oyuna getirildiğini hisseder gibi oldu. Sonunu kendi hazırladığı oyunun sahnelerini hatırlamakta güçlük çekti. Kendi kendine şunları söyledi: "Duygularımız gerçekten samimi midir? Kim tam olarak ne istediğini bilebilir ve kim kalbinin barometresini doğru okuyabilir?

"Que murmures-tu là? qu'est-ce que c'est que ça? je veux voir, dit la Fanfarlo.

– Ah! rien, fit Samuel. – Une lettre d'honnête femme à qui j'avais promis d'être aimé de toi.

– Tu me le paieras ", dit-elle entre ses dents.

Il est probable que la Fanfarlo a aimé Samuel, mais de cet amour que connaissent peu d'âmes, avec une rancune au fond. Quant à lui, il a été puni par où il avait péché. Il avait souvent singé la passion; il fut contraint de la connaître; mais ce ne fut point l'amour tranquille, calme et fort qu'inspirent les honnêtes filles, ce fut l'amour terrible, désolant et honteux, l'amour maladif des courtisanes. Samuel connut toutes les tortures de la jalousie, et l'abaissement et la tristesse où nous jette la conscience d'un mal incurable et constitutionnel, – bref, toutes les horreurs de ce mariage vicieux qu'on nomme le concubinage. Quant à elle, elle engraisse tous les jours; elle est devenue une beauté grasse, propre, lustrée et rusée, une espèce de lorette ministérielle. – Un de ces jours elle fera ses pâques et rendra le pain bénit à sa paroisse. À cette époque peut-être, Samuel, mort à la peine, sera cloué sous la lame, comme il le disait en son bon temps, et la Fanfarlo, avec ses airs de chanoinesse, fera tourner la tête d'un jeune héritier. – En attendant, elle apprend à faire des enfants; elle vient d'accoucher heureusement de deux jumeaux. Samuel a mis bas quatre livres de science: un livre sur les quatre évangélistes, – un autre sur la symbolique des couleurs, – un mémoire sur un nouveau système d'annonces, – et un quatrième dont je ne veux pas me rappeler le titre. – Ce qu'il y a de plus épouvantable dans ce dernier, c'est qu'il est plein de verve, d'énergie et de curiosités. Samuel a eu le front d'y mettre pour épigraphe: Auri sacra fames! – La Fanfarlo veut que son amant soit de l'Institut, et elle intrigue au ministère pour qu'il ait la croix.

"Ne mırıldanıyorsun orada? Nedir bunun anlamı? Öğrenmek istiyorum," dedi Fanfarlo.

"Ah, hiçbir şey," dedi Samuel. Seni kendime âşık edeceğime dair kendisine söz verdiğim bir kadının mektubu sadece.

"Bunu ödeyeceksin," dedi Fanfarlo dişlerini sıkarak.

Fanfarlo Samuel'e âşık olmuş olabilir. Ama çok az kişinin anlayabileceği, içinde kin barındıran bir aşktı bu. Samuel'e gelince, o hak ettiğini buldu. Tutkulu âşık olarak görünen birinin bunu kanıtlaması gerekliydi. Ama bu aşk, erdemli kadınlardan ilham alan huzurlu, sakin ve güçlü bir aşk değil, korkunç, üzüntü verici ve yüz kızartıcı bir aşktı. Kibar fahişelerin marazi aşkı. Samuel kıskançlığın acılarını, iyileşmez, bünyevî bir hastalığa sahip olmanın verdiği utancı ve mutsuzluğu, kısacası, metres hayatı olarak adlandırılan ahlaksız beraberliğin tüm kötü yanlarını öğrendi. Fanfarlo'ya gelince, her gün daha da şişmanlayarak tombul, günahlarından arınmış, ışıltılı ve kurnaz bir tür kilise yosması haline geldi. Bugünlerde Paskalya kutlamalarına katılacak ve cemaate okunmuş ekmek dağıtacak. O gün, belki de Samuel, çok çalışmaktan, tıpkı gençlik günlerinde söylediği gibi, "nalları dikmiş" olacak. Fanfarlo ise, bir rahibe edasıyla bir başka mirasyedinin başını döndürecek. Şu sıralarda çocuk büyütmesini öğreniyor; bir süre önce başarıyla ikiz çocuklar dünyaya getirdi. Samuel ise dört bilimsel eser verdi. İncil yazarları hakkında bir kitap, renklerin sembolizmiyle ilgili bir kitap, yeni reklamcılık sistemi üzerine anılar. Dördüncü kitabın adını bile hatırlamıyorum. Bu sonuncuyla ilgili korkunç olan şey, belagat ve tuhaflıklarla dolu bir laf salatası olması. Samuel kitabın tanıtım bölümünde "auri sacra fames"[34] yazacak kadar küstahlaştı. Fanfarlo, aşkının Enstitü[35] üyesi olması gerektiğini düşünüyor ve haçla[36] ödüllendirilmesi için resmi çevrelerde entrika çeviriyor.

Pauvre chantre des Orfraies! Pauvre Manuela de Monteverde! – Il est tombé bien bas. – J'ai appris récemment qu'il fondait un journal socialiste et voulait se mettre à la politique. – Intelligence malhonnête!

– comme dit cet honnête M. Nisard.

Balık Kartalları'nın zavallı ozanı! Zavallı Manuela de Monteverde! İyice ayağa düştü. Geçenlerde sosyalist bir gazete çıkarmak ve politikaya atılmak istediğini öğrendim.

Saygın M. Nisard'ın[37] dediği gibi: Edepsiz yaratık!

NOTLAR

1- Plotinos: İskenderiyeli filozof. (İ.S. 205-270) 247 yılında Roma'da bir okul kurdu. Derslerinde Sokrates'in diyalog yöntemini benimseyerek klasik ders verme yöntemine karşı çıktı. Plotinos'un derslerini izleyen imparator onu, Roma'nın resmi filozofu yapmak istedi. Plotinos'un kuramı, öğrencisi Porphyrios tarafından, ahlak, kosmos, kader, ruh, akıl ve bir olmak üzere altı bölümde bir araya getirilmiştir. Plotinos'a göre bir arınma ahlakıyla insan, bedenini arıtabilir ve ruhunu Bir'e doğru yükseltebilir. Plotinos, yeniplatoncu düşünürlerin en önemlisi olmakla birlikte, Parmenides'e değin daha önceki tüm büyük filozofları yorumlamak da istemiştir.

2- Porphyrios: Yeniplatoncu filozof. (İ.S. 234-305). Atina'da Apollonios, Demetrios ve Longinos'un derslerini dinledi. 263-268 arasında Roma'da Plotinos'un yanında kaldı, onun öğüdüyle Sicilya'ya gitti; Roma'ya ancak Plotinos'un ölümünden sonra, onun okulunun başına geçmek üzere döndü. Kehanetlere, tanrıların imgelerine, Homeros'a, ruhun Tanrı'ya dönüşü ve perhize ilişkin incelemelerinden günümüze ancak bazı parçalar kaldı. Yapıtlarının büyük bölümü Plotinos üzerinedir.

3- Claude de Crebillon: (1707-1777) 18. yy oyun yazarı Prosper Jolyot de Crebillon'un oğlu. Erotik anlatı ve diyalogları (*L'Ecumoire* [1734]; *la nuit et le Moment* [1755]; *le Hasard au coin du feu* [1763]) ve mektuplaşma biçimindeki romanları, özellikle de bir çapkınlık eğitiminin öyküsü olan tamamlanmamış başyapıtı *Les Egarements du coeur et de l'esprit* (1736-1738) ile ün yaptı. Aşk söyleminin üstü kapalı sözcükleri ve cilveli konuşmalarını tema olarak alan Crebillon, kesin yasalarla kavramlara (ihtiras/zevk, kafa/duygu, akıl/kalp) dayalı bir kuram önerdi; ancak, sonuç olarak isteklerle duygu dünyasını düzenlemede sözcüklerin son derece yetersiz kaldıklarını belirtti. Crebillon da babası gibi kraliyet sansürcüsüydü.

4- Geronimo Cardano: (1501-1576). İtalyan hekim, matematikçi ve filozof. Aritoteles ve İbni Rüşt'ten esinlenerek yazdığı felsefe yapıtları (*De Natura, De Uno, Ars magna, De rerum varietate, De subtilitate*) dünyayı ve dünyadaki her şeyi yaşayan canlı ve hareketli bir varlık olarak gören engin bir doğacılığın izlerini taşır. *Dialectica* adlı yapıtı (özellikle tümevarımcı) bir bilgi kuramıdır. *Neronis encomium*'da toplumsal bir reform önerir. Ama Cardano her şeyden önce matematikçi olarak tanınır. Adı üçüncü derece denklemin çözümüyle birlikte anılır.

5- Laurence Sterne: (1713-1768). İngiliz romancı ve din adamı. *The Life and Opinions of Tristram Shandy* ve *A Sentimental Journey Through France and Italy* iki ünlü eseridir.

6- François Rabelais: (1490-1533). *Gargantua*'nın yazarı. Genç Baudelaire'in ilgi alanına giren yazarlardan biri de Rabelais'dir. Rabelais, yarı komik yarı kahramanlıkla ilgili öykülerinde yeni hümanizmin öğretisini ortaya koyar. Kaba saba şakalarının ardında, bize anlatmak istediği bir şey vardır: Antik düşüncenin aydınlığında yeni bir felsefe ve ahlak idealine ulaşmamızı ve insanlığa ve bilime güvenmemizi ister. Pek çok eser bırakan Rabelais'nin XVI. yy'ın özlemlerini yansıtan "evrensel yapıt"ı halk geleneği ile okumuş kesimin kültürünü bağdaştırır.

7- Karaciğer cinsel iştahı simgeler.

8- Emanuel Swedenburg (1688-1772). İsveçli filozof ve teozof. Çok sayıda bilimsel eser yazdı. 1743 yılında doğaüstü algılar ve görümler edindi. Başta "Semai Sırlar" adlı eseri olmak üzere pek çok kitabı ve yaptığı yolculuklarla, Almanya, Fransa ve İngiltere'de öğretisini yaydı. "Yeni Kudüs" denilen bu öğreti, her şeyin manevi bir anlamı olduğunu ama bunu ancak Tanrı'nın kavrayabileceğini ileri sürer. Baudelaire'in çok etkilendiği ve önemsediği bir yazardır.

9- Sir Walter Scott (1771-1832). İskoç yazar. Hukukçu ve antikacı olan Scott, İskoçya'nın sınır bölgelerinde söylenen baladları derledi ve ulusal kültürü yeniden canlandırmaya çalıştı. Şiirleri, çağdaşı Byron'ın yapıtları karşısında gölgede kalınca tarihsel ve roman-

tik romanlara yöneldi. Yapıtları, ortaçağ düşüncesini siyasal sonuçlarıyla birlikte değerlendirerek modern romanesk anlayışının temellerini atmıştır. Yazarın, küçük, sıradan insanların gündelik yaşamını anlatış biçimi, Avrupa'yı büyülemiştir.

10- Oudinot: Kadın içeceği üreten firmanın adı.

11- Balık Kartalı: Liman bölgelerde denizlerin ya da büyük akarsuların kıyılarında yaşayan ve balıkla beslenen büyük yırtıcı kuş.

12- Arnaud Berquin (1774-1791). Çocuk öyküleri ve kitapları yazan ünlü Fransız yazar.

13- Burada Baudelaire, Molière'in *Tartuffe* adlı komedisine (IV. Perde, 7. Sahne) gönderme yapmaktadır. Elmire'i ayartmaya çalışan Tartuffe, masanın altına saklanmış olan Orgon'u görünce şaşırır.

14- *Felsefik düşünceler*, XXXII, Editör: Paul Verniere, Paris: Garnier, Freres, 1956, syf. 28

15- Valmont, Laclos'un *Les Liaisons dangereuses* adlı kitabının, Lovalace ise Samuel Richardson'ın *Clarissa Harlowe* adlı kitabının kadınları baştan çıkaran kahramanları.

16- Elmire: Molière'in *Tartuffe* adlı yapıtının kahramanı.

17- Beatrix: Dante'nin *İlahi Komedya* adlı yapıtının önemli bir kadın kahramanı, melek.

18- Endülüslükler: Baudelaire romantik şairlerin egzotik şeyler karşısındaki hayranlıklarını ifade etmek için bu sözcüğü kullanıyor.

19- Achille Deveria (1800-1857). Portre alanında uzmanlaşmış Fransız ressam ve litografyacısı.

20- Colombine: İtalyan komedisinin yaygın hizmetçi kadın tiplemesi.

21- Marguerite: *Faust*'tan bir karakter.

22- Elvire: Molière'in *Don Juan*'ında kadın kahraman.

23- Zephyrine: Marcel Ruff'un *Fanfarlo*'yla ilgili notlarına göre (Tüm Eserleri, Paris: Seuil yayınları, 1968, syf. 284) Dumersan ve Varin'in 1831 yılında sahneye koydukları *Les Saltimbanques* (Panayır Cambazları) oyunundan bir karakter.

24- Terpsikhora: Dokuz Müz'den biri. Dans Perisi. Zeus ile Mnemosyne'nin kızı. Bazen ırmak-tanrı Akheloos'tan doğurduğu

Seirenler'in (yarı kadın yarı kuş deniz daimonları) annesi olarak geçer.

25- Thomas Chatterton (1752-1770). İngiliz şair. Deli kız kardeşinden ötürü acılar çekmiş bir ilkokul öğretmeninin doğuştan yetim çocuğuydu. Daha çocukluğunda "gotik" Ortaçağ'a merak sardı ve XV. yy. rahibi Thomas Rowley adı altında bu geleneği canlandırmayı denedi. Köleliğe karşı, ruh çağırmaya meraklı bir insan olan Chatterton, yirmi iki yaşında intihar ettiği için romantiklerin gözünde "kurban-şair" tipini temsil ediyordu.

26- Richard Savage: (1698-1770). İngiliz şair. Bir kont ile kontesin evlilik dışı oğlu. İlk olarak başrolünü kendisinin oynadığı *Sir Thomas Overbury* (1723) adlı trajedisiyle, daha sonra, yer yer özyaşamöyküsel izler taşıyan sert, yergili yapıtlarıyla (*The Bastard*, 1728; *The Wanderer*, 1729) ünlendi. Yoksul bir hayat sürdü. Bir borç yüzünden düştüğü hapishanede öldü.

27- Kibele: Anadolu'nun anatanrıçası

28- Paracelsus: (1493-1541). İsviçreli fizikçi ve simyacı. Gizemli tıbbın babası. 1526'da Basel Üniversitesi'ne davet edildi. Galenos, İbni Sina ve Razi'yi şiddetle eleştirdi. 1528'de Basel'den ayrıldı; çok zaman zulme uğradığı göçebe hekimlik yaşamına döndü. Paracelsus'un uyguladığı tedavinin temeli dış dünya ile organizmanın çeşitli bölümleri arasındaki uyuma dayanır. Paracelsus, kimyasal tedaviye öncülük etmiştir. Büyücü olarak ise, ölümsüz gençliği sağlayan bir iksir bulduğunu, uyguladığını ve homunculus'u yarattığını ileri sürdü.

29- Romalılarda yer mantarı farklı bir türdü ve beyazdı.

30- Chio: Sakız adası şarabı.

31- Üstübeç: Boyacılıkta kullanılan beyaz renkli, zehirli, bazik kurşun karbonat.

32- Tombak: Kuyumculukta kullanılan, % 80 bakır, % 20 çinkodan oluşan sarı renkli alaşım.

33- *La Fille aux yeux d'or*'un (Altın Gözlü Kız) yazarı.

34- *Auri sacra fames*: İğrenç Altın Açlığı. Virgil, The Aeneid, III, 57.

35- Enstitü: Fransız Enstitüsü

36- Özel kişilere özel işler karşılığı verilen Legion d'honneur (şeref nişanı) haçı.

37- Desire Nisard (1806-1888). Fransız edebiyat eleştirmeni. Üniversitedeki parlak meslek hayatını imparatorluğa bağlılığına borçludur. Özellikle klasik dönem yazarlarının özel olarak incelenmesine dayanan ve dogmatik eleştiri anlayışının bir örneği olan *Histoire de la litterature française* (1844-1861) adlı yapıtı belli bir Fransız Edebiyatı anlayışını uzun yıllar kabul ettirmiştir.

Fanfarlo

Charles Baudelaire

Fanfarlo, Kötülük Çiçekleri'nin ünlü yazarının, 1847'de kaleme aldığı, tek kısa romanıdır. Bu romanda Baudelaire, bir süre aşk yaşadığı Jeanne Duval ile arasındaki ilişkiyi anlatır. Baudelaire, lüks düşkünü olan bu kadına özlediği hayatı veremeyince ilişkileri kâbusa döner ve her iki taraf da büyük acılar çeker. Balzac'ın etkisini taşıyan bu küçük başyapıtta şair, "tam bir miskin, ihtiraslı bir zavallı ve iflâh olmaz bir bahtsız" olan Samuel'in kişiliğinde kendi portresini çizer.

Sözcükler

ISBN-978-605-4209-33-0

9 TL